

PATERNALIZEM ALI SAMOUPRAVA

V javnosti je prav tako kakor v uradnih krogih danes že prevladalo stališče, da gospodarska reforma ne posega samo v ekonomiko, temveč na vsa področja družbe. Da zahteva prevrednotenje položaja posameznika in vseh.

Kljub temu pa danes še ni prevladalo spoznanje, da je potrebno prevrednotenje v negospodarski sferi izvesti prav tako na osnovi strokovnih analiz, kot so bile narejene in se delajo na področju gospodarstva.

Pomanjkanje strokovnih analiz pa omogoča, da se, še posebej sklicujoč na časovno stisko, uveljavljajo na področjih negospodarstva koncepti, zasnovani v ozkih krogih in vsiljujejo rešitve, ki niso bile dovolj jasne, strokovno in demokratično razpravljane.

Ob takem stanju ostaja vrsta načelnih vprašanj v javnosti nerazčiščenih in se nespornost iz dneva v dan kopičijo.

Stališča, taka ali drugačna pa so najčesteje podprta le z »aktivističnimi« argumenti.

Nemalo je tistih, ki jim kot glavni argument služi trditev, »da je od VIII. kongresa ZKJ sem vendar VSE jasno«.

Tak položaj je še posebej karakterističen za področje izobraževalnega sistema, ki si še ni opomoglo od podobne metode reševanja pred nekaj leti — od reforme študija.

Zato bi veljalo prisluhniti tistim razpravam med univerzitetnimi in ostalimi prosvetnimi delavci, ki opozarjajo na neugodne strokovne in politične posledice pristajanja na paternalistično »lucidnost« in »vizionarstvo« na področju šolstva.

Problemi realizacije »študijske reforme« v preteklosti in dejstvo, da dajo vsakršne spremembe na univerzi odgovarjajoče rezultate pri študentih najhitreje v petih, pri učiteljskem kadru pa v 15-ih letih, so dragocena spoznanja, ob katerih bi se morali zamisliti vsi prizadeti. Ta spoznanja z vso težo podpirajo stališča tistih, ki se borijo proti ponovnemu uveljavljanju take metode (paternalistične) reševanja šolskega sistema, ki se je kompromitirala v preteklosti.

In položaj danes?

Javne razprave? Potrebno se je bilo celo boriti, da je zakon o financiranju šolstva ostal dalj časa v javni razpravi, ker je vse kazalo, da bo zaradi »časovne stiske« razpravljanje zgolj formalno.

Mimo javnih razprav in marsikdaj proti javnim strokovnim stališčem prihajajo iz kuloarjev, posameznih forumov ali od anonimnih in polanonimnih posameznikov uradni in poluradni radikalni recepti, rešitve, ki se indoktrinirajo kot politične in socialistične. Pojavljajo se obsodbe, ki že vnaprej diskvalificirajo drugače misleče. Največkrat se diskvalificira »neki del« inteligence, ki da brani pozicije, ki jačajo konzervativne tendence, kar omogoča, da se pogloblja prepada med fizičnim in umskim delom.

Poskusimo navesti nekatere radikalne recepte in rešitve:

— šolstvo je potrebno podvreči blagovno tržnemu mehanizmu; na univerzi naj se plačuje šolnina; ponudba in povpraševanje po kadrih naj bo edini družbeni korektiv kadrovske politike v izobraževalnem procesu;

— brez strokovnih in demokratičnih razprav prizadetih odločati o potrebnih in nepotrebnih smereh, šolah in fakultetah;

— kreditiranje naj zamenja štipendiranje;

— nujno je ukiniti gimnazije kot ostanek staroavstrijske edukacije; izobraževalni proces nasloniti na delovni proces, na industrijo; delovne organizacije naj neposredno vplivajo na organizacijo in vsebino izobraževalnega procesa;

— nujna je politehnična vzgoja; v celoti jo je potrebno realizirati prvi dve leti na drugi stopnji šolanja.

Izčrpali smo prostor, ne pa stališč, ki se pojavljajo BREZ PODPORE tistih, ki so jim namenjena, ali ob ignoriranju javnega dialoga in naporov sodelujočih v teh razpravah. (Glej zvezne teze za izobraževanje)

V javnih strokovnih razpravah in na straneh »Tribune« ter še nekaterih časnikov so že bile in še bodo razprave o problemih šolstva. Bolj ali manj domišljeno je že ugotovljeno:

— da je izobraževalni sistem nemogoče podvreči brez velike škode vulgariziranim komercialno tržnim mehanizmom; da je za v okviru naroda dogovorjeno stopnjo šolanja potrebno celo prelivati sredstva;

— da gre razvoj človeštva in delitev dela dandanes v vse večji meri v smeri intelektualizacije fizičnega dela in ne obratno. Zato so nekateri (predlagani in obstoječi) načini premoščanja delitve na homo faber in homo sapiens poenostavljeni in to (glede na družbeno-ekonomski razvoj) vsak dan bolj. Še obstoječa nasprotja med umskim in fizičnim delom se najmanj lahko razrešuje s fetišiziranjem fizičnega dela in njegovega očiščevalnega učinka. Kakšne rezultate je v tem smislu dala politehnična vzgoja v Sovjetski zvezi, je znano. Ob tem pa nekateri tudi radi pozabljajo, da naj bi se v naših šolah (za razliko od SZ) mladi ljudje formirali ne le kot proizvajalci, ampak istočasno tudi kot samoupravljalci in zato je nemogoče pristati na dresuro mišljenja in usposabljanja človeka za del strojnega parka;

— da so študentje ljubljanskih visokošolskih zavodov za kreditiranje IN štipendiranje, odločno pa proti rušenju nečesa, dokler ni postavljeno drugo;

— da pomeni teza o naslonitvi izobraževanja na delovni proces problem tako glede na to, kakršno industrijo imamo (prepleskana obrt), kakor glede na to, da bi morala biti šola korak pred prakso.

Ni bil namen tega razmišljanja odgovarjati na stališča, ki se pojavljajo iz »kuloarske« ali birokratsko forumske prakse, niti polemizirati s tistimi, ki so za zamrznjene cene, centralistični devizni režim, za previdnost pri sproščanju tržnega mehanizma v gospodarstvu, pa odločni in polni ideji pri zahtevah, da se negospodarsko sfero takoj in v celoti podvrže blagovnosti.

Se manj je imelo razmišljanje namen diskvalificirati kaj drugega, kot neko metodo.

Ob tem in takih razmišljanjih pa nam je vsak dan bolj boleča prezentna dilema, ki je bila prodorno formulirana na III. plenumu CK ZKJ:

»Pravzaprav smo bili vsi dostikrat v dilemi, za kaj naj se komunisti bore: ali za nekakšen etatistični paternalizem, tj. za dobro vlado, ki bo humano skrbela za dobro, toda »neumno« ljudstvo, ali pa za resnično socialistično samoupravljanje delovnih ljudi!« (E. K.)

Kakšna bo to pot odločitev? Kakšne so možnosti?

Krešo Petrovič

Foto Zmago Jeraj

INTEGRACIJA ŠTUDENTSKIH DOMOV

**Družbeno-ekonomski aspekti
pomena integracije študentskih
domov in družbeno-kulturne
dejavnosti študentov
Ljubljanske univerze
v enotno ustanovo**

Ob procesu reforme na univerzi, ki je posegla v upravljanje, organizacijo, financiranje ter študijske programe in s tem ustvarila nove pogoje za intenzifikacijo študijskega in znanstvenega dela, je ostala problematika študentovega življenja izven kompleksnega in vzporednega reševanja. Ne mislim nadalje razglabljati, kako je bil dosežen cilj reforme na univerzi, ampak želim usmeriti pozornost na študentsko populacijo in na njene materialne in duhovne pogoje življenja. Študentje smo ob reformi univerze bili silno tangirani ravno z uveljavitvijo zahteve po intenzifikaciji znanstvenega in študijskega dela. Zakaj? Za izvedbo in učinkovito realizacijo tega principa, je bilo nujno potrebno vzporedno zagotoviti ustrezne materialne in družbeno-kulturne pogoje dela. Tako pa v konkretnem življenju spet ostanemo samo pri principu, ki se v takih pogojih kot danes živi večina študentov, ne more realizirati. Tako je socialno-ekonomski položaj študentov v pogledu same eksistence (biološke) takšen, da komaj dopušča »životarjenje«. V tej ugotovitvi se naslanjam na tisti del študentske populacije, ki je zares v delovnem odnosu preko študija in na tiste kategorije po socialnem in geografskem vidiku, ki jim naše univerzitetno mesto mora nuditi normalen ambient za delo. Zato imam namen prikazati nekaj aspektov sedanjega stanja študentskih domov in kulturno-družbenega življenja ter nekatera izhodišča za perspektivno reševanje.

Povsod v svetu, pa tudi pri nas, študentska mladina predstavlja specifično sociološko grupo v strukturi prebivalstva univerzitetnih mest. Ona izhaja iz različnih krajev in družbenih slojev. Zaradi velikih razlik smeri študija, izdiferenciranosti v študiju, raztresenosti fakultet in drugih pomožnih študijskih institucij, posebno v pogledu dislokacije kraja, stanovanja in prehrane, izgleda to izredno nepovezana in heterogena celota (ta situacija je v našem univerzitetnem mestu). Kljub temu pa je le študentska mladina povezana z nizom komponent. Iz vrste pedagoških razlogov in olajšanja študija za čim večje število študentov, predvsem tistih, ki pridejo v univerzitetno mesto, je nujno po-

trebno narediti za njihovo zblizanje in povezanost preko ustreznih organizacijsko-tehničnih mer pogoje za vsakodnevno življenje in družbeno-kulturno udejstvovanje.

Študentska populacija neprestano raste. V ta namen je potrebno proučiti in organizirati stanovanjsko-komunalne, prehrabene in družbeno-kulturne pogoje življenja v današnji situaciji ter perspektivi. Dosedanja izkustva v svetu in pri nas so pokazala, da je najboljša, če se pristopi k formiranju posebnih študentskih centrov, ali izgradnji študentskih naselij. V tako organiziranem okolju lahko kreira študentska mladina v univerzitetnem mestu poseben ambient in ustvarja sebi pogoje za popolnejši razvoj, mestu pa da mnogo vitalne aktivnosti na kulturnem, družbeno-političnem in športnem področju.

Integracijska gibanja pri nas in v svetu ne morejo iti preko stanja, ki vlada na tem področju.

Problemi razdrobljenih kapacitet prehrane, stanovanja, dnevnega življenja, študija in prostega časa narekujejo potrebo po integraciji v eno institucijo. Tako se lahko formira moderen ambient za dnevno življenje, študij, prehrano, dopolnilno prehrano, občasno zaposlovanje študentov, zdravstveno varstvo, kulturno-družbeno udejstvovanje, športno in počitniško rekreacijo itd.

Na osnovi tega moramo sedaj realno oceniti našo situacijo. Kje smo v materialnem, organizacijskem in kadrovskem pogledu? Na to lahko začnemo graditi plan razvoja, v kolikor se bomo opredelili za ta koncept. Za popolno realizacijo bi bile vsekakor potrebne velike investicije, ki pa jih v naslednjih par letih ne moremo pričakovati, kljub nujnosti rešitve tega področja. To pa ne sme pomeniti opustitev pomena integracije. Samo sedanje stanje študentskih domov, prehrane, dotiranja, družbeno-kulturne dejavnosti itd. je tako kritično v svoji razcepjenosti in nekoordiniranosti, da zahteva rešitve.

V preteklih letih je bilo v našem mestu izgrajenih precej novih stanovanjskih in prehrabnih kapacitet. Te so v silni dislokaciji glede na gornje faktorje, posebno pa še v smislu njih ekonomskega izkoriščanja. Ogromne investicije v »obrate družbene prehrane« (Emona) so daleč od možnosti industrijskih obratov priprave prehrane ter imajo tako velike cene (stroške), da jih študentska mladina v tem materialnem stanju lahko gleda samo »od daleča«. Tako so pristopili dijaški domovi, nekatere višje šole internatskega tipa itd. k izgradnji ali vzdrževanju lastnih malih prehrabnih obratov, ki za slabo kvalitativno in kvantitativno hrano previsoko obremenjujejo možnost plačnika. Tako pride do potrebe dotiranja in vseh konsekvenc, ki izhajajo iz tega. V študentskem naselju kot modernem objektu pred par leti — danes obstojajo neizkoriščene kapacitete. »Konkurenčni odnos« na področju n.p.r. študentske prehrane med temi institucijami je samo v veliko škodo študentom.

Enako potrebo narekuje kulturno-družbeno življenje, športno-rekreacijsko itd. Slabo komuniciranje na tem področju, razdrobljena sredstva porajajoči in usihajoči programi, kadrovske spremembe itd. ne daje nobene kontinuitete in kvalitativne rasti ter vpogleda v smotno koriščenje sredstev ter izvajanje programov. Tako se n.p.r. UO ZSJ danes ukvarja v glavnem s finančnimi, organizacijskimi in evidenčnimi zadevami, namesto da bi delal na družbeno političnem torišču univerze, socialno-ekonomskih problemih študenta, študijskem področju itd.

Vsakomur je danes jasno, da omogoča koncentracija sredstev, sil, dobra organizacija, boljše poslovanje in znižanje stroškov, ali vsaj mnogo večjo odpornost proti hitrim spremembam, ki se pojavljajo v našem sistemu. Z integracijo lahko upamo na delno zboljšanje dislociranih objektov, boljše organizacijo služb ter večjo strokovnost. Gotovo bi bilo lepo imeti v vsakem domu od 100 do 200 ležišč celotno oskrbo. Toda že v smislu prehrane in stanovanj bi na tak način prišli do hotel-skih cen. Ostaja pa še celotna sfera ostalih dejavnosti. Bodoča izgradnja ne sme biti več lokacijsko tako »slučajna« in »kratkovidna«. Vsi tedaj danes trpe koristniki, ki so obremenjeni z visokimi stroški, neizrabljenimi kapacitetami, oddaljenosti od fakultet, hrane itd. V kolikor pa imamo »nizke cene«, se te obdrže na minimalni kvantiteti in kvaliteti uslug s pomočjo dotiranja.

Iz vsega lahko na kratko strnemo nekatere faktorje, ki v sedanjem stanju nastopajo kot argumenti integracije. To so:

- ekonomski
- organizacijski
- kadrovski
- družbeno-politični

Vsi ti se prepletajo med sabo. Tako je težko brez ustreznih analize sedanje situacije prikazati na njihovi osnovi konkretne v vrednostih izražene prednosti integracije. Vendar nam že celotno podani problemi nakazujejo pomembnost njihovega eksaktnjšega proučevanja v tej smeri ter nam odkrivajo najvažnejše silnice za integracijo, ki izvirajo iz:

a) izvenštudijsko življenje študentov tvori enako celoto potreb, zato ni potrebno več vzporednih institucij za kompleksno reševanje tega, temveč je bolje, da za to skrbi in se organizira ena institucija.

b) študentska prehrana in stanovanje ima enoten značaj in bi tako ena ustanova lahko efektnejše reševala ta vprašanja glede na:

- organizacijo osnovne in dopolnilne prehrane v samih restavracijah ter domovih;
- izkoriščanje stanovanjskih in prehrabnih kapacitet v letnih mesecih v komercialno turistične svrhe;
- za organizacijo klubov in bifejev po domovih, fakultetah itd.
- organizacijo in vodenje študentskih počitniških domov ter ostalih počitniških domov z lastnimi sredstvi in kadri.

c) Razvijanja družbene, kulturne in športne dejavnosti v okviru koncentriranih sil in sredstev po postavljenem programu.

d) Večje enotnosti v pogledu upravljanja, vodenja, posebno na področju dotiranja in sprejemanja študentov ter njih razmeščanja po posameznih domovih.

e) Obstoječe stanje študentskih domov in menz ter družbeno kulturnega življenja predstavlja organizacijsko, finančno in kadrovsko razdrojenost sil in sredstev.

S procesom integracije pa se mora paralelno razvijati interna decentralizacija upravljanja in vodenja, ker brez tega ni mogoče učinkovito, racionalno in koordinirano delovanje te celovite institucije. Zato je tu poudarek na koncentraciji sredstev, kadrov, boljših organizacij ter enotni politiki izven študijskega življenja študentov. Medtem ko se same funkcije tekočega izvrševanja delegirajo na ekonomske enote, kjer se vrši interni obračun stroškov, celotnega izdatka in dohodka.

Sama integracija lahko poteka po posameznih fazah kot npr. v Zagrebu:

- a) združitev študentskih domov v eno ustanovo — Studom;
- b) združitev prehrane in družbeno-kulturnega življenja — Studentski center;
- c) združitev a) in b) v enotno institucijo — Studentski center leta 1965.

Vsekakor obstoje velike razlike med Zagrebom in Ljubljano v pogledu formiranja enotne institucije (odnos študentske populacije je 3:1; velike prednosti Zagreba v možnosti organizacije prehrane in družbeno-kulturnega življenja vsled kompaktnosti objektov, katerih vrednost je več milijard itd.). Toda problemi življenja študenta se prav malo razlikujejo. Tudi pri njih je bila situacija razdrobljenih kapacitet stanovanj, prehrane in kulturno-družbenega življenja. K podobni integraciji so pristopili tudi v Sarajevu, ki pa še ni v celoti končana, vendar že daje izredno dober odgovor argumentom za njeno izvedbo.

Izkustva teh centrov nam lahko nudijo precej koristnih napotkov pri izvedbi kljub specifičnostim, ki obstoje v naši sredini.

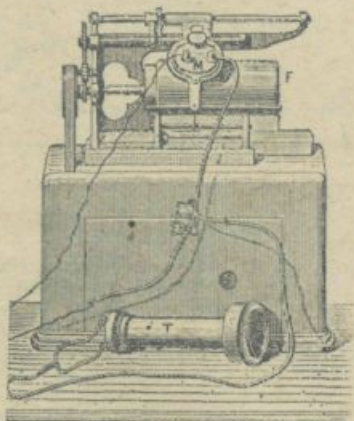
Integracija sedanjih študentskih domov in oblik družbeno-kulturnega življenja bi potegnila za sabo tudi precej drugačno organizacijsko shemo. Sedanja oblika v obstoječih domovih je zastarela in nerazvita, podobna malim obrtnim podjetjem, kjer ni ustreznih profilov organizatorjev dela in izvrševanja funkcije vodenja. Za integracijo v eno enotno ustanovo naj se postavi podobnejša in razvita organizacijska shema.

Mislím, da bi bilo na pripravi analiz in načrtov nujno potrebno organizirati grupo ljudi, različnih smeri izobrazbe, ki bi proučila sedanje stanje in na tej osnovi postavila program, o katerem naj bi se izjasnili: univerzitetni svet, Zveza študentov Jugoslavije ter delovni kolektivi sedanjih zavodov.

Leopold Jesenec

TRIBUNA UREJAJO:

FRANCE ANŽEL (TEHNIČNI
UREDNIK), NADEŽDA ČACINO-
VIČ, SPOMENKA HRIBAR,
RASTKO MOČNIK (ODGOVOR-
NI UREDNIK), VILIBALD NO-
VAK (SEKRETAR), MILAN PIN-
TAR, FRANCI PIVEC, DIMI-
TRIJ RUPEL, VLADIMIR VID-
MAR.

TRIBUNA — IZDAJA UO ZSJ
— UREDNIŠTVO IN UPRAVA
TRG REVOLUCIJE I/II —
TELEFON 21-280 — TEKOCI
RAČUN 503-608-72 — LETNA
NAROČNINA DESET DINAR-
JEV (TISOC STARIH DINAR-
JEV) — POSAMEZEN IZVOD
40 PAR (40 STARIH DINAR-
JEV) — ROKOPISOV IN FOTO-
GRAFIJ NE VRACAMO — TI-
SKA ČP DELO, LJUBLJANA,
TOMŠIČEVA 1, TELEFON 23-522
— POSTNINA PLAČANA V GO-
TOVINI.

KONEC ZAČETKA

Dogodki ob reelekciji doc. dr. Kresnika na Medicinski fakulteti v Ljubljani so javnosti že deloma poznani. Da bi ta »deloma« dobil jasnejše oblike, sem napisal pričujoči članek, ki je sestavljen iz fragmentov moje diskusije na seji FS MF dne 28. 3. 1966. Z njim bi rad dopolnil tudi tovariša M. N., ki je v Tribuni že razložil svoje poglede na problem.

Za sejo smo člani FS dobili materiale, iz katerih je bil razviden celoten potek postopka do tedaj in pa dokumentacijo k mnenju kadrovske komisije. Ko sem materiale študiral, sem imel pred očmi mnenje študentov, ki so ga podali o doc. dr. Kresniku na svoji seji dne 29. VII. 1965. Dalje sem upošteval zaključke razširjenega sestanka FO na naši fakulteti 16. III. 1966, ki so sledeči:

1. Doc. dr. Kresnik je odličen pedagog.
2. Doc. dr. Kresnik je dober znanstvenik (ocena prof. dr. Zomola in prof. dr. Zupančiča).
3. Na osnovi razgovora (razgovor z doc. dr. Kresnikom in predstavniki PZS, o katerem je Tribuna že poročala) in do takrat poznanih materialov nismo prišli do zaključka, da bi lahko govorili o docentovi nemoralnosti.
4. Smatramo, da je rešitev reelekcije doc. dr. Kresnika hkrati rešitev kvalitete predavanj na katedri za patološko.
5. Vprašanja osebnih trenj in žalitev naj se rešuje na pristojnih forumih.
6. Obsojamo žalitve prof. dr. Hribarja v pismu doc. dr. Kresnika dekanatu MF in dvema republikama sekretariata.

Ko sem bral dokumentacijo, sem podvomil nad objektivnostjo marsikaterega argumenta tako ene kot druge strani. Opazil sem, da doc. dr. Kresnik tudi odreja objektivnost ne le nekaterim izjavam, temveč vsem, kakor

tudi celotnemu postopku. Odločil sem se torej, da bom posvetil čim več pozornosti njegovim lastnim izjavam.

V odprtem pismu doc. dr. Kresnika doc. dr. Vargazonu berem: »Ali misliš, Vargazon, da so obstoj, delo in čast posameznika tako cenena roba, da jo lahko kdor koli in od kogar koli izpostavi enostranskemu sramotanju?« Jaz bi sedaj naslovil te besede doc. dr. Kresniku in ga vprašal, kako se je držal teh svojih načel, ki je pisal pismo o prof. dr. Hribarju dekanatu in kako takrat, ko je bila vsa fakulteta v Borbi podvržena enostranskemu sramotanju in obrekovanju, pa izjavlja, da se z vsem, kar je v Borbi napisanega, strinja, čeprav članek ni argumentiran in ne napiše niti ene dobre stvari o fakulteti, ki je v težavah zrasla in na kateri je delal tudi doc. dr. Kresnik, medtem ko doc. dr. Kresnik zahteva argumente in poudarjanje dobrih strani, ko je beseda o njem. Nam, študentom, ni vseeno na kakšni fakulteti študiramo, nam je do njenega ugleda in časti. Ljubljanska MF se ne more diciti s stoletnimi tradicijami, pa imam osebno rad, da študiram tu, prav zaradi ljudi, ki sem jih spoznal na fakulteti. V Borbi pa je napisana potvorba, da kar zadeva mnenje študentov o doc. dr. Kresniku, Mnenje študentov z dne 29. VII. 1965 se omeji izključno na pedagoške sposobnosti doc. dr. Kresnika. V Borbi pa stoji, da je doc. dr. Kresnik »kao stručnjak pedagog i u svakom drugom pogledu na pravom mestu«.

Se bi se zadržal pri vprašanju, ki je naslovljeno doc. dr. Vargazonu. Kaj misli doc. dr. Kresnik o časti in poštenju ljudi, ki jih izključuje iz postopka svoje reelekcije in o ljudeh, ki so kadrovske komisiji podali izjave, za katere navaja v pritožbi FS, da so izraz pristranosti, celo zlonamernosti,

oziroma nizke, neakademske ravni, tako polagavo posameznih izjav, kot tudi tistih, ki s takimi izjavami kot z dokazili operirajo. Kaj misli o poštenju in časti ljudi v kadrovske komisiji, katerih argumentacijo, ki jo je sam zahteval, imenuje opravljanje in celo intrige. Kaj misli o poštenju prof. dr. Ravnikarjeve, ki ji je na razgovoru s študenti tudi odrekal objektivnost in ji pripisoval maščevalnost.

Na podlagi dokazil, sem tehtal razloge za in razloge proti, priznam, bil sem v dilemi, a pot iz dileme mi je pokazal doc. dr. Kresnik sam v svoji pritožbi zaradi odklonitve pri reelekciji z dne 7. 8. 1965. Tam berem: »K., ki z svojo vulgarnostjo v izjavi prekaša druge, pa naj bi bila (kot študentka medicne — op. S.S.) aspirantka za zdravnico?« Spoznal sem tu, da torej ne gre za tehtanje enih in drugih kvalitativnih, da gre za inkompatibilnost med vulgarnostjo in osebnostjo zdravnika, drugače rečeno kdor je vulgaren ne more biti zdravnik. Moj zaključek je sledil: kdor je nosilec takih kvalitativnih kot sledijo iz zgoraj navedenih izjav doc. dr. Kresnika, ne more biti docent. Primerjanje docentove izjave o fiziološki prednosti, ki mu bo dala možnost sekcije nakaterih ljudi z izjavo tovarišice K. me je v tej odločitvi še potrdilo.

Pritožba doc. dr. Kresnika, ki jo je FS reševal na svoji seji dne 28. 3. 1966 bi zaslužila podrobnejšo analizo. V njej se nadaljuje nedoslednost in žalitve. Doc. dr. Kresnik vztraja, da so trditve o prof. dr. Hribarju v njegovem pismu resnične, žali PZS fakultete in FS, kateremu okružja kaj vse je dolžan v njegovem postopku ukreniti. Predstavniki študentov v FS smo imeli 25. 3. 1966 sestanek s FO na MF. Po analizi materialov je bilo soglasno zaveto odklonilno stališče.

Doc. dr. Kresniku je bila dana možnost da na FS svoja stališča pokaže in brani. Ker pa je z nedoslednostjo in žalitvami nadaljeval, mu je FS vzel besedo.

Štefan Stražišar

BRATJE, UMIJMO SI ROKE...

pram 1965 in za 33,8 odstotka povečane stroške za živila. Osební dohodki so planirani le v višini 90,7 odstotka napram 1965 in za 10 milj. nižje je planirana tudi amortizacija. Vsekakor še najbolj realen finančni plan.

Ob sestavi in izvajanju finančnih planov velja opozoriti na zanimivo tendenco. Pri sestavi plana se pri dohodkih postavlja vedno nižja postavka, kot se kasneje realizira, pri izdatkih pa je ravno obratno. Na ta način se sicer lahko zahtevajo višje dotacije, nastajajo pa pomembne pozitivne razlike (n.pr. v letu 1965 pri stanarini študentov okoli 7 milj., pri pralnici okoli 6,5 milj.) Sicer smatram, da to ni napačno. Nepravilen pa je način koriščenja teh sredstev, saj se v večini pretaka v sklad osebnih dohodkov. Ob teh dejstvih lahko kdo zaključi (predvsem tisti, ki dotacijo daje), da so le-te previsoke. Mislim, da so previsoke glede na način, kako so se koristile, nikakor pa ne glede na to, za kar so bile namenjene, tj. za izboljšanje — pocenitev študijskih pogojev študentov.

2. Po pravilniku o delitvi dohodka služi celotni dohodek zavoda za kritje materialnih izdatkov, amortizacije itd. Ostanek

teriji. V študentskem Centru v Zagrebu so osebni dohodki v povprečju za 1/2 manjši pri 10 krat večjem prometu. Povsem nestimulativno se je delil tudi 30 odstotni gibljivi del nad osnovo, kar vsem enako, brez upoštevanja doseženega uspeha na konkretnem delovnem mestu. Če pri tem upoštevamo, da imajo nekateri uslužbenci oz. člani kolektiva v naselju še stanovanja (n.pr. za stanovanje 54 m² površine, brez električnega števca, je ocenjena stanarina na 6.852 din) je to pač nezdravo preferiranje.

3. Glede načina poslovanja študentskega naselja so zanimivi tudi podatki, ki jih je ugotovil finančni inšpektor glede nabav živil in materiala. Na prvem mestu predlaga, da se ločita delovni mesti upravnika menze in ekonoma. Vse nabave, tudi za milijonske zneske, se opravljajo brez nabavnih in prejemnih komisij. Nabavam in naročilom bi morale biti osnova pismene ponudbe (največkrat se v upravnem odboru predloži ena in prezentira kot najbolj »ugodna«). Inšpektor je »odkril« celo vrsto nabav od privatnikov (n.pr. velike količine svinjskega mesa brez ustreznega veterinarskega pregleda). Temu lahko botrujeta le dva razloga: nesposobnost,

predstavlja čisti dohodek, ki je namenjen za osebne dohodke in sklade. Taka splošna določitev dopušča možnost, da se čisti dohodek veča na osnovi večje ali manjše dotacije. To nam kaže tudi porast osebnih dohodkov v letu 1965 napram letu 1964: v povprečju so se v enoti Dom dvignili za 45,4 odstotka, v enoti Menza za 53,9 odstotka, enoti Kavarna za 27 odstotkov, v enoti Uprava za 50,2 odstotka. Za nekatere konkretna delovna mesta pa znaša povprečje osebnih dohodkov (brez nadur) za čas od avgusta do decembra 1965 mesečno: direktor 222.750.—, računovodja 171.810 din upravnika doma 155.328 din, upravnika menze 169.206 din, administratorka v upravi (priučena administratorka) 94.359 din. Tak porast osebnih dohodkov je nerealen, pa če ga primerjamo s še tako blagimi kri-

da se preveri, kaj je za zavod res ugodno, ali pa povsem lastna (osebna) logika materialnega interesa. Večja dela, oz. popravila se dajejo privatnikom in glej čudo, ugotovilo se je, da je neko delo plačano kar dvakrat ipd. Zanimive so nabave živil. V skladišču je nekaterih živil za več let (ob sedanjem nivoju uporabe, ni pa razloga da bi se ta dvignila, ker s tako kvaliteto hrane sigurno ne bo novih gostov): paradiznikove mezge za 4 leta, ribjih konzerv za 3 leta, sladkorja za 2 leti itd. V taki situaciji se je našel med študenti zlobnež, zbira stare (beri: pokvarjene in neužitne) konzerve, ki jih redno dobiva za večerjo. Nekateri pa si celo privoščijo lažje zastrupitve. Inšpektor ugotavlja, da je to odraz splošne preprostosti ljudi, ki hlatajo za blagom brez prave potrebe. Mi pa lahko do-

damo: ali pa rezultat spekulativnih nabav.

Inšpektor navaja v poročilu: »Upravnik menze sestavlja dnevne kalkulacije stroškov in dohodkov. Te kalkulacije so zelo primitivne in le redko izvedene do konca meseca in to tako, da ne dajejo nikake osnove za gospodarjenje. Do te ugotovitve so prišla tudi komisija iz Zavoda za napredek gospodinjstva, ko so poizkušale oceniti biološki in kaloričen izračun hrane na osnovi porabljenih živil. Zaradi neeločene evidence porabljenih živil pa se tega ni dalo ugotoviti, oz. so izračuni le orientacijski. Analiza sežiga vzorca hrane iz dne 17.3.1966. kaže kalorično vrednost: 1006 kal. v kosilu in 1001 kal. v večerji. Po evidenci porabljenih živil pa bi moralo povprečno vsebovati kosilo v januarju 1966 1320 kal. večerja pa 1323 kal. Razlika je očitna. Nastane iz: »...niso evidentirane ločene količine živil, ki so se porabile za enolončnice in industrijske malice. V samem zbirniku živil smo našli tudi taka, ki niso mogla biti porabljena v jedilnicah.« Zadevo menze zaključimo še s podatki o kvalifikacijah osebja. V kuhinji je zaposlenih 37: VKV 1 (poslovodska stroka), KV 3, PKV 2, NKV 31.

4. Delo sarnoupravnih organov: mislim da je bilo doslej izrečenih dovolj kritičnih besed na delo teh organov, predvsem pa študentskih predstavnikov v njih. Smatram, da bo njihovo delo nekalitetno, oz. neodgovorno (n.pr. doslej so bila na SZ potrjena vsa zaključna poslovna poročila, čeprav danes ugotavljamo, da so bile v poslovanju tudi večje nepravilnosti) vse dotlej, dokler se bodo morali odločati na osnovi tendenciozno prikazovanih dejstev, ki so prezentirana tako, da večkrat manj koristijo študentom kot pa kolektivu (oz. njegovim posameznim članom).

Mislim da sem bralcu dolžan pojasnilo, zakaj ga gnjavim s temi drobnimi, nepomembnimi podatki:

a) Tudi o študentih, njihovih študijskih pogojih itd. vse prevečkrat govorimo in pišemo nasploh. Premalo se zavedamo, da je od načelnega, (normativnega) do konkretnega (dejanskega) vse prevelik razmak; n.pr. statut zavoda navaja ustavno načelo, da edino delo določa materialni in družbeni položaj človeka. Upam pa, da mi je v teh nekaj fragmentih uspelo prikazati omenjeno nasprotje.

b) tudi vsak več ali manj resen študent je delaven človek in zato bi moral biti dolžnost družbe (Univerze, Sekretariata za visoko šolstvo itd.) bolj točno določene in jasnejše. Vredno bi bilo ponovno preučiti možnosti integracije študentskih domov oz. pregledati, če je realna fuzija domov pri bolj trdni povezavi z Univerzo.

c) Mislim, da je očitno, da s staro prakso (in predvsem z nosilci te prakse) pri študentskih domovih ne gre nadaljevati. Študentje se lahko upravičeno sprašujemo, če dosednji način vodenja še zasluzi naše znanje. O tem pa se je odločil že UO SN, ki je pristopil k ponovnemu razpisu vodilnih delovnih mest.

Metod Cernetič

OKVALIFIKACIJA UNIVERZITETNIH KVALIFIKACIJ

kovnosti univerzitetnih učiteljev«, kot so to priporočilo imenovali v Zagrebu, gotovo ni zadeva, ki bi lahko šla mimo naših domačih razmer. To kratkomašno ni mogoče tudi zato, ker se je v naši hiši v zadnjem času sprožil plaz konfliktov, ki imajo svoj koren v načelnem izvajanju določil za izbor in ponovni izbor. Pravilo postaja, da se nesporazumi zastružujejo ob izboru mladih in odličnih strokovnjakov, kar gotovo kaže na marsikdaj dvomljive odnose na fakultetah.

»Afera dr. Kresnika« je v tem pogledu eden od viškov, ki kljub temu, da se vleče že leto dni, ostaja neprestano na začetku, ker je vni nepravilnosti, katere ta »proces« razkriva, neizčrpen. Na podoben nenaraven in ekscidoiden način se razkrivajo nesporazmerja v kvalifikacijski strukturi univerzitetnih delavcev tudi na drugih fakultetah. Geografski oddelek Filozofske fakultete je omogočil »afero dr. Klemenčiča«.

Na fakulteti za strojništvo so se komajda pomirili duhovi, vzburjeni zaradi postopka pri izvolitvi dr. Peklenika.

Fakulteta za elektrotehniko je prispevala k temu spisku tako imenovanih afer svoj »primer dr. Kranjca«.

Poudariti je treba, da gre v vseh štirih primerih za mlade doktorje znanosti; problemi se torej logično navezujejo na temeljno vprašanje, ki ga je ob beograjskem proglasu sprožil rektor Đorđević — odpreti vrata mladim sposobnim strokovnjakom.

Na ljubljanski univerzi se povprečna starost rednih profesorjev giblje nad mejo 60 let. Izredni profesorji v povprečju presegajo petinpetdeset let. To ima svojo nedvomno notranjo zvezo s podatkom, da mora preko 40% asistentov vztrajati v svojem nazivu več kot pet let, pa najsi so opravili doktorat znanosti (teh je od 212 celo 36) ali pa se do doktorske časti zaradi delovne preobremenitve niso uspeli dokopati.

Medtem je med stotriindvajsetimi rednimi univerzitetnimi profesorji osemindvajset takih, ki nimajo opravljenega doktorata znanosti. Med dvainšesdesetimi izrednimi profesorji jih je petdeset z opravljenim doktoratom. Med docenti jih od štirinosemdesetih dvaintrideset nima doktorata. Če prištejemo še univerzitetne učitelje z nazivj predavatelj, jih je od 358 vseh univerzitetnih učiteljev, za katere bi bil doktorat znanosti kvalifikacij-

ska spričevalo, stošestdeset takih, ki tega spričevala nimajo.

V vseh teh številkah, ki so dobljene iz letnih seznamov predavanj in poročil univerzitetne kadrovske službe, ni upoštevana Medicinska fakulteta, ki glede na zmešnjavo z doktorskimi nazivi evidence o doktorskih znanosti sploh ne vodi. Sicer pa se razmere od fakultete do fakultete spreminjajo. Po doslednosti pri izboru in ponovnem izboru izstopata morda samo filozofska in pravna fakulteta.

Vse to so dejstva, resnejša od kakršnekoli afe in prav je, da ocenjujemo študentje dogodka na naših šolah predvsem iz tega vidika. Če to obveja, potem se lahko pridružimo našim zagrebskim kolegom, ki beograjsko priporočilo komentirajo pod že omenjenim naslovom: Radikalni prodor na »tabu« področje strokovnosti univerzitetnih učiteljev.

»Stare dileme okoli hitrejšega, učinkovitejšega in kvalitetnejšega študija so poleg uvajanja kvalifikacijskih izpitov, razprave o skrajševanju oz. reguliranju trajanja študija, našle po reformi svoj odmev tudi v domeni učiteljskega kadra kot faktorja, ki igra še kako pomembno vlogo, kadar govorimo o izobraževanju čimkvalitetnejših strokovnjakov na naših fakultetah...»

...Pa vseeno, kaže, da je takšna odločitev marsikoga presenetila, bodisi zato, ker je dobila široko publiciteto ali pa kar iz razloga, ker je do takega priporočila sploh prišlo. Toda tudi poleg tega je treba poudariti, da priporočilo, kakorkoli je pomembno, vzpostavlja nekaj, kar bi že zdavnaj moralo biti sprejeto kot praksa na vseh fakultetah, ker je samo tako mogoče najti odprtno v vratih do akademskih nazivov tudi za mlade kadre, za tiste, ki to zasluzijo po svoji strokovnosti in ki resnično zadovoljujejo vse potrebne pogoje in s tem potrkajo na vrata našega univerzitetnega Olimpa.

S pričujočim člankom želim nadaljevati polemiko o študentskem naselju, začeto v Tribuni v lanskí jeseni. Značilno zanjo je bilo, da je v člankih napisano več trditev in stališč, ki so se nekaterim zdela sporna. Prav zato je Upravni odbor SN povabil finančnega inšpektorja, da pregleda finančno in ekonomsko poslovanje zavoda, in skupino iz Zavoda za napredek gospodinjstva, da pregledajo poslovanje in organizacijo menze oz. kuhinje. Iz obeh poročil povzemam nekaj ugotovitev, ki naj bi pripomogle k sanaciji situacije v SN (o tem naj bi spregovorila tudi bližnja izredna skupščina ZSJ SN) in ne nazadnje tudi za to, ker se mi dozdeva, da so nekatera dejstva včasih le premalo znana širšemu krogu in je zato tudi njihovo vrednotenje diskvalificirano zaradi preozkih izhodišč.

Člena 6. in 13. statuta zavoda pravita: »Zavod je bil ustanovljen da s svojo dejavnostjo neposredno pomaga uresničevati cilje univerze ter drugih visokih in višjih šol. Zavod s svojo dejavnostjo uresničuje cilje, zaradi katerih je bil ustanovljen, na tak način, da kar najbolje in najbolj popolno zadovoljuje potrebe uporabnikov in drugih občanov ter družbene potrebe.«

Primerjajmo zgornja statutarna določila z nekaterimi ugotovitvami omenjenih dveh poročil:

1. Zavod posluje finančno na podlagi vsakoletnega finančnega načrta dohodkov in izdatkov, ki ga izdela Upravni odbor (UO) in potrjuje Svet zavoda (SZ). V letih 1964 in 1965 so stroški toliko naraščali, da je bila zaprosena dotacija pri UO Sklada za šolstvo pri IS SRS. Višina prejete dotacije v letu 1964 je bila: 51.050.000 S din. Glavni argument za dotacije je bil, da ne bi prišlo do podražitve uslug študentom. Dotacija je bila koriščena: po prvotnem finančnem planu so bili osebni dohodki predvideni v znesku 42.899.000.—, realizacija po zaključnem računu pa znaša 71.898.000.—, oz. zvišanje za 28.998.000.— ali za 67,6 odstotka; del dotacije je šel za povečanje sredstev za nadomestilo inventarja in za investicijsko vzdrževanje; 14.840.000 din dotacije pa je prenešeno v račun časovnih razmejitev, da bi se koristila prihodnje leto. Živila za menzo so predvidena po prvotnem planu v višini 70.337.000.—, realizirana pa v višini 70.040.000.—.

V letu 1965 so samoupravni organi zavoda spreminjali finančni načrt trikrat. Trečji je bil popravljen, to je, zvišan po uvedbi gospodarske reforme. V istem času so se tudi dvignile usluge korisnikom za 18 odstotkov. Zavod je v tem letu prejel 102.755.000 din dotacije (precejšnjo zvišanje gre na račun priključenih domov v Gerbičevi in Ilirski). Razporejena je bila tako, da za prehrano ni bilo namenjeno niti polovico dotacije. Na njen račun pa je povečana amortizacija za 15 milj (napram letu 1964) in ponovno so povečani osebni dohodki.

Finančni plan za leto 1966 predvideva za 11,2 odstotka povečane izdatke na-

Borba z dne 22. marca s priporočilom Sveta beograjske univerze obvešča jugoslovansko javnost, po katerem naj fakultete v svojih statutih poostre pogoje za izbor in reelekcijo univerzitetnih učiteljev in sodelavcev. Pri tem je Svet izhajal iz ugotovljene kritične kvalifikacijske strukture. Ukrepi, ki jih priporočilo narekuje, morajo to strukturo nujno izboljšati, ker je od tega odvisna kvaliteta strokovnjakov, ki se šolajo na fakultetah.

»Univerzitetni svet smatra, da je za asistenta lahko izbran kandidat, ki je drugo stopnjo zaključil s povprečno oceno, višjo od 8 in ki je kot študent posebej izstopal. Asistent je lahko ponovno izbran največ trikrat in če do izteka zadnjega roka ni opravil doktorskega znanosti, za asistenta ne more biti ponovno izbran.

Univerzitetni učitelji so v naziv docenta, izrednega in rednega profesorja, lahko izbrani ali ponovno izbrani samo, če imajo opravljen doktorat znanosti, ustrezati pa morajo tudi ostalim pogojem, določenim z zakonom in statutom.

Pri izboru in ponovnem izboru za docenta je treba posebej ocenjevati sposobnost za znanstveno-raziskovalno delo, medtem ko se za naziv izrednega profesorja zahteva večje število pomembnih znanstvenih in strokovnih del. Redni profesor je lahko učitelj, ki spada med vodilne osebnosti na znanstvenem področju, za katerega je izbran in biti mora nosilec pozitivnih tendenc v razvoju šole in znanosti.

Po besedah rektorja Beograjske univerze dr. Božidara Đorđevića, predstavlja priporočilo o poostritvi kriterijev za izbor učiteljev akt, ki bo omogočil, da bo ta visokošolska ustanova odprla vrata mladim sposobnim znanstvenim delavcem, ki bodo osvežili učiteljski kader in omogočili, da bo univerza realizirala naloge, ki jih pred njo postavlja gospodarska reforma.

Ta radikalni prodor na »tabu stro-

NAŠ RAZGOVOR

ODGOVARJA

dr. CSc RUDOLF ŠRAMEK

Te dni se je mudil na filozofski fakulteti gost iz ČSSR — dr. CSc Rudolf Šramek, znanstveni sodelavec Inštituta za češki jezik Čehoslovaške akademije znanosti v Brnu.

1. Kaj vas je privedlo v Ljubljano?

Moje potovanje v Ljubljano — in ne samo sem, ampak tudi v druga mesta Jugoslavije, na primer Zagreb, Sarajevo, Beograd — je študijskega pomena. Najbolj me zanimajo strokovne stvari, zato me veseli, da lahko navežem stike z vašimi jezikoslovci. Tu imam nekaj znanec, ki so v ČSSR že bil, tako da sem prišel tudi k prijateljem v Ljubljano. Največ sodelujem z profesorjem dr. Bezljajem: delam namreč na istem področju lingvistične kot on. Študij njegovih izsledkov ter diskusije z njim so zame zelo koristne in dragocene stvari. Ukvarjam se s krajevnim imenoslovjem — t. im. toponomastiko; v Ljubljano sem prišel zato, da bi proučeval češko-južnoslovenske paralele, ker mi je to potrebno pri delu za etimološki slovar moravskih in šlezjskih krajevnih imen.

2. Z našimi študenti se kaj srečujete?

Na žalost pobliže ne, čeprav bi to rad.

3. In pri vas na Češkem?

Tam sem z njimi vsak dan. Sem pravzaprav član Inštituta in ne Akademije, toda pri nas v Brnu ima naša ustanova sedež v poslopiju filozofske fakultete, kjer sem absolviraj. Študentje hodijo na naš inštitut študirat literaturo — jezikovni material, potem na konzultacije in podobno. Prav tako so nekateri člani našega inštituta učitelji na fakulteti. Predavajo historično gramatiko in predvsem dialektologijo, ki je glavno področje raziskav brnskega inštituta. Kadar gremo na deželo proučevati dialekte, pogosto vzamemo s seboj študente fakultete. ki se lahko potem praktično seznanijo z metodami dela dialektologov na terenu. Nedavno je na osnovi sodelovanja med inštitutom /A/ demije ter Filozofske fakultete nastala Katedra za češko in slovaško dialektologijo — edina v ČSSR — sodelujejo pa člani Inštituta za češki jezik v Brnu in prav tako tudi člani filozofske fakultete.

4. Kakšne koristi imajo študentje od tega?

Predvsem visoko strokovnost in možnost teoretičnega in praktičnega izpopolnjevanja bodočega dialektologa. Tisti pa, ki dialektologije ne bi, ima vsaj priliko spoznati, kako zapleten je jezik v svoji živi, govorniki obliki.

5. Ali študentje izkoriščajo te možnosti?

Seveda, pogosto. Ponuja se jim tudi priložnost za preizkušanje teoretičnega znanja v praksi. To v jezikoslovju kot teoretični znanosti ni tako pogosto.

6. Torej imajo študentje aktiven odnos do svojega študija?

V veliki večini ga imajo. Res je, da so kakor povsod na svetu, tudi pri nas izjeme. Toda tisti krog študentov, s katerimi imam bližje stike, ima aktivni odnos in zanimanje za predmet, ki ga študira. Tako visoka aktivnost je na splošno karakteristična za naše študente. Sedaj pri nas dajemo prednost samostojnosti, sposobnosti samostojnega mišljenja ter orientacije, zmožnost ločitve pomembno od nepomembnega. Nekoč je bilo drugače. Študentje so si vbijali v glavo samo to, kar so slišali na predavanjih. Danes ni tako. Potrebno je, da bi mlad človek bil zmožen samostojnosti. Čim več stvari

bo vedel in spoznal, tem večja samostojnost in odgovornost pred družbo nanj čaka. Zato je potrebno tudi večje in temeljitejše splošno znanje, kulturna in politična izobrazba. Razveseljivo je, da so posledice širše izobrazbe pri naših študentih zelo vidne. Diskusijski večeri so zelo dobro obiskani, ne glede na teme, ki niso vedno vezane na naš predmet študija (na pr. o ekonomiji, o mednarodnih odnosih, o socioloških problemih, prav tako tudi o novih filmih, gledališču...). Reforma našega gospodarstva je zaobsegla tudi visoke šole: naša dežela ima visoko razvito industrijo in zato potrebuje predvsem odlične organizatorje avtomatizirane proizvodnje. Zato je za mlade ljudi zelo privlačen študij na pr. elektronike, atomske fizike, zanimajo pa jih tudi področja, ki se ukvarjajo z duševnimi procesi tehniziranega sveta, recimo psihologija, sociologija in podobno. Pri jezikoslovju sta privlačni stroki matematična lingvistika in teorija informacije v lingvistiki (nedavno je izšel zbornik na to temo). Torej lahko rečem, da postaja študij na vseh smereh in vseh visokih šolah privlačnejši, poleg tega pa je v primeri s preteklostjo na veliko višji stopnji.

7. Kaj pa mednarodni stiki s študenti?

V petdesetih letih, ko sem študiral jaz, je bila ta stvar velika redkost. Sedaj pa je običajno, da si študentje sami ali pa s posredovanjem svoje mladinske organizacije, ali s pomočjo tkekanata organizirajo izmenjave, potovanja v tujino. Potujejo ali v počitnicah ali pa med semestrom. Obstaja tudi forma delovnih taborov (delovnih brigad), ki gredo v inozemstvo. Jasno je, da te progresivne tendence podpiramo in da jih bomo vedno bolj razvijali. Ravno sedaj potekajo podobni razgovori med ljubljansko in brnsko filozofsko fakulteto. Kot sem slišal, so uspešni.

8. Gotovo imajo tudi pri vas študentje svoj časopis?

Seveda ga imajo. »Student« je tednik za študente in srednješolce iz vse države. Na univerzi v Brnu pa izhaja časopis »U« (to je »Univerza«), ki se ukvarja z v problemih visokošolcev iz našega mesta. Zelo popularen je »Student«, medtem ko vsaka univerza (ali tehnikum) izdaja svoj časopis.

9. Ali v ČSSR tudi študirajo tuji študentje?

Da, najpogosteje tehnične stroke, manj pa medicino ali farmacijo. To so študentje iz Kube ter iz nekaterih drugih azijskih in afriških držav. Najprej se seveda nekaj časa učijo češčino in šele nato se vpišejo na fakultete, ki so jim izbrali.

10. Slišali smo, da je čehoslovaški parlament izglasoval nov zakon o visokih šolah.

Hiter razvoj naše družbe je naravnost silil k spremembi položaja visokih šol v državi. Visoke šole imajo sedaj večjo samostojnost, pravno in ekonomsko. Prej so imele vse fakultete od države točno določen učni načrt, po katerem so predavanja morala potekati. Po novem zakonu pa je možna specifikacija fakultete glede na strokovnjake, ki na njej predavajo in ti imajo potem možnost okvirno učni načrt prilagajati svoji strokovni specializaciji. Novost so tudi volitve dekanov. Nov zakon skuša dvigniti tudi kvaliteto študija in zato prispeva k avtoriteti intelektualcev. Pomembna je še nova uredba o plačah začetnikov — izobraženec, kajti stare plače niso bile sorazmerne odvisne od izobrazbe. Potem bodo odpravljene dosedanje titule, ki se niso niti uporabljale — npr. namesto starega »promovirani zdravniki« bo vpeljan drugod tradicionalni Dr. M(ed), U(niv.).

11. Pa za zaključek?

Zahvaljujem se vam za vse lepe trenutke v Ljubljani in pridite k nam! pridite k dobrim prijateljem!

Peter Kuhar

VPRAŠANJE O VPRAŠANJU O NACIONALNOSTI

Trst, 13. aprila 1966

Mimo napisov Lubiana, Postumia, Fiume, Abbazia zdrknemo k morju, Opicina, Prosecco, Longera... Via Carducci in Korzo. Tam priložim zaslusim bratski jezik — srbsko. Prihaja iz brkatih ustnic, izpod kaftana in iznad opank. Ob kanalu sedijo bratje in lupijo jabolka. Ob nogah jim klečijo papirnate vrečke z italijanskimi napisi, zavoji in zavojčki, ki bodo razveselili domačo vas. Iz žepov in malh se prikažejo masne piške in slanina, vse to mlaske in žveči, okoli ležijo kosti in razbite steklenice BIS-a. Zenska v črnem, morda partizanska mati, ponuja v zastekleni in uniformirani delikatesi pristno domače maslo. Okoli nje se širi vonj po plesnobi. Grazie, vial je odgovor. Nekaj psovok na račun kapitalizma. Tudi trgovke na Korzu zasmehujejo človeški ponos. Zapestnice iz čistega zlata za 200 lir, avtomatične ure za 1500. Od nekod fičko z ljubljansko registracijo: na strehi REX lavo trice, 67.000 lir ali po oglasu 300.000 dinarjev.

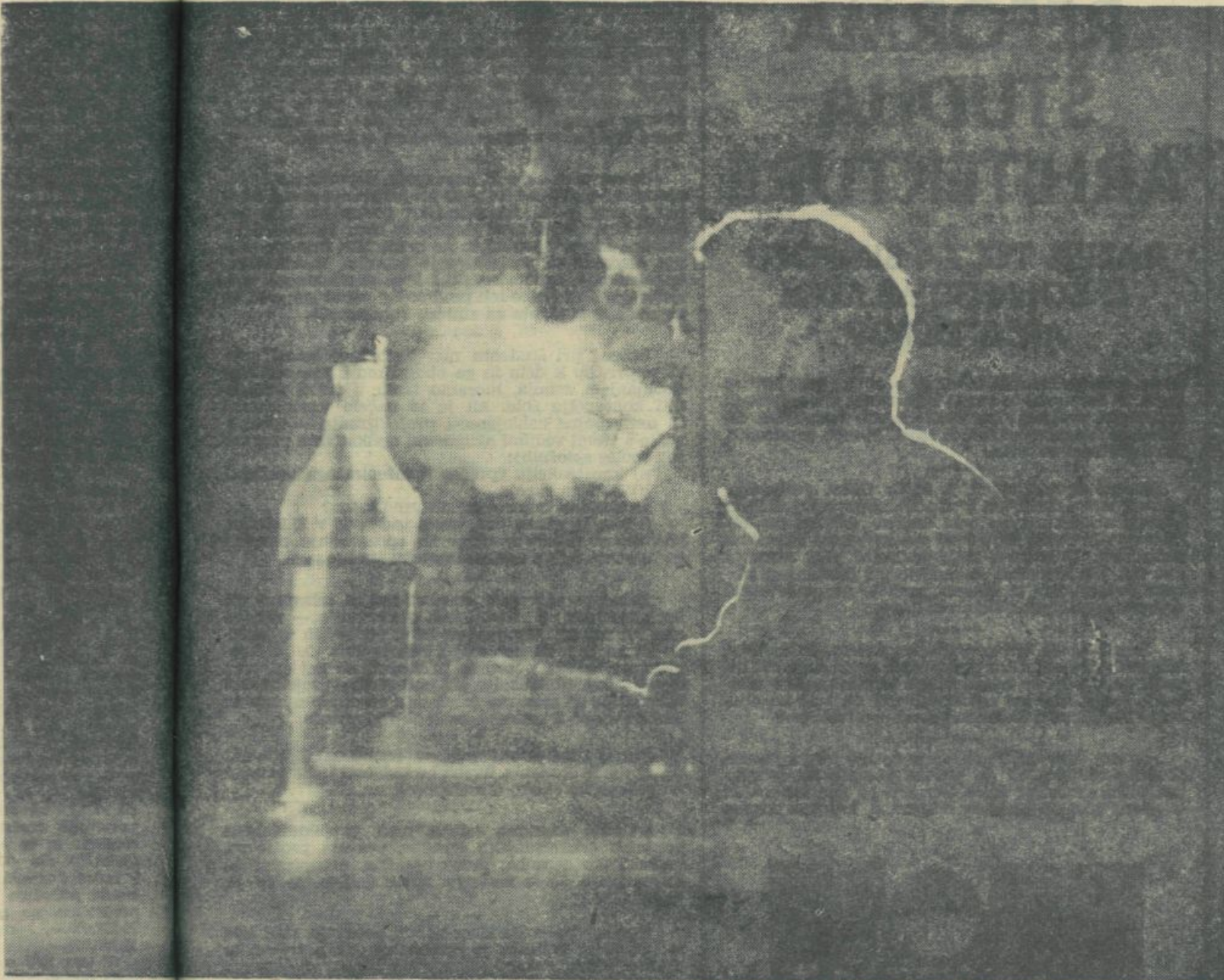
Vse to prihaja in odhaja kot podobe v hisi strahov, zunaj pa je sonce in veter, rdeče-črno-zeleno-modro morje vozil, ki gredo svojo pot po ulici v avtomatiziran dom s pralnimi, mešalnimi, hladilnimi, ogrevalnimi, likalnimi stroji. Na mizi v trgovini brošura »kako prodajati«, trgovci z lutkovnimi kretnjami, morje žensk s krznenimi ovrtniki, ki iščejo posebne geometrične kombinacije za svojo nošo. Narodi so se sporazumeli v jeziku potrošnje. Tu ni več nacionalne jeze, tu je samo se prijazni nasmeji in drgetava kretanja v denarnico. Popolnoma vseeno je, ali namesto Opicina piše Opicina. Ponoreli v nakupovalski strasti se narodi in rase pomešajo, registrske tablice ostajajo brez pomena, razen v kolikor se za njimi ne skrivajo slabša vozila, kar pa je tudi že vprašanje trga in kupne moči. Avtomobili s črnimi tablicami so svetleči, urno bežijo mimo križišč, tisti beli se pomikajo nekoliko počasneje, zadihani in osramočenji zaradi konjskih moči. Vendar bo ob prihodu domov zmagovalje tem večje — tam bodo vprvi v šadnji vasa. z ličnimi zavoji in svetlečimi se predmeti. Na molu San Carlo samo nekaj starejših parov. Korakajo v nekdajne čase, poslušajo razbijanje klavir in troblje, pod vsakim udarcem ostarijo za gubo in ko narašča hrup, jim počasni korak. Potem zdrkne mimo počasni in nakopičeni »schlavo«, prodan za svileno ruto in nekaj zavojev UPM. Čutim, kako je vse tisto boleče dihanje o umiranju slovenstva prazna beseda. Kako je popolnoma nadomestila nacionalno pripadnost — pripadnost ljudstvu potrošnikov, ki se peha za novejša mode. Na trgu se predenaj spreminja v ceno. Zamenjša narodnost za potrošnje. Prodaš jo. Odrvež jo in ti že si svoboden — lahko se vključiš v tok, ki nima konca, ki je v krogu, ki je neizprosen logičen — saj iz fekalij delajo margarinu, tisto pa, kar je tekočine, postane pitna voda. In tudi Srbija, Bosna in Hercegovina so pozabile na Turke, na vero, na socializem in narod. Zdaj tam sedijo, omamljeni od čara predmetov, v kolodvorski čakalnici, v kotih restoracij in na Korzu.

V trgovino na Carducci pride spodobno oblečen moški s potovalko. »Razumete jugoslovenski?« vpraša. »Aha,« si misli prodajalka, »to je tisti prodani narod na oni strani zaliva.« V duhu reproducirom proklamirajo slavistov in besede, ki so bile izrečene na filozofski fakulteti: »Slovenci se čutimo ogroženi od Srbov... predlagamo, da se uvedejo v vse avtobuse in vlake slovenski napisi... na fleh Slovenije naj vsi z njimi govorijo slovensko...« Reševanje nacionalnega vprašanja je postalo histerično. Naenkrat vsi navajajo na potapljanje čisto ladj, misleč, da bo tako ostala na površini. Ali ni takšno reševanje odveč, če ugotovimo, da sploh ne živimo več kot narod? Da sploh ne želimo več biti narod, da hočemo odreči z ramen njegovo breme?

Potrsošništvo se kaže kot neizogibna nuja, kot potreba. Nekdaj se je kazala narodnost kot potreba. Narod, kot oblika sožitja, se je izklesal kot pojem v začetku 19. stoletja, v dobi buržoaznih revolucij, v letnem času, ki ga zgodovina (morda ironično) imenuje po mlad narodov. Kaj vse smo se odvrgli od tistih časov! Ali ni logično, da danes zavržemo narodnost? Nekaj drugega pa je nestrpnost, ki jo Slovenci kažemo in deklariramo na slehernem koraku.

Ljubljana, 14. aprila

Nestrpnost prav gotovo izvira iz ekonomskih, nikakor pa ne iz jezikovnih ali kulturnih neskladij med narodi Jugoslavije. 3. pleum CK ZKJ je to razloženo pokazal. Različni obračunski kriteriji Jugobanke, različni pokojniški propori, zajemanje ustvarjenega dohodka s pomočjo centralnih gospodarskih instrumentov (ki obenem ukinjajo stimulacijo produktivnejšega) — vse to je šlo roko, žal premočkrat pojasnjeno področje ekonomskih razmerij, kaže na neizvarnost notraj jugoslovanstva ekonomsko, politično in sproža (predvsem pri prizadežih) slabotno voljo. In je jezikovno in narodno vprašanje le odsev takšnih perturbacij notraj družbe. Vendar — ali se je kateri Slovenec že kdaj vprašal po procesu, ki povzroča v jugoslovan-

Predvečerje, foto J. J. J.

skem gospodarskem uru nenehno pretakanje sredstev iz nek področij v razvita? Ali ni zakon in premočnejši izkorišča manj premočnejši ne govori to Sloveniji v gospodarski? To je kajpak druga plat medalje. Ne bi trditi (kajti dila bi čista izmišljotina) sredstva, ki jih Slovenija pridobi iz takšnega delovanja trga (sproščeni delovni odnosi) večje od tistih, ki jih dajejo centralni ekonomski instrumenti? Očitno stvar ni tako enostranska, če lepi jezi prikazujejo nekateri nestrokovno pa bi bilo za dokončno razjasniti dilemo treba enkrat dokončno na odprte karte — kakšno je razmerje med tistimi, ki odklepa in priteka. Takšno dokončno rešilo, kakšno vlogo slovenska industrija pri ustvarjanju ena trga, kako Slovenci koga »podpiramo«? Jste pa je: trn ni zadrž v nacionalni imeti vse prej kam drugam. Da se dogleže reči, kot smo jim priča na sleherniku, v pogovoru s kolegi in v jezikovnjek — so prav gotovo krivica tista raz tisti odnosi med ljudmi, ki jih spremljiva klima vsoljne kupčije tistih, ki s sakralnim problemom slovenske narodne bitje ni majo nobenega oprta za tak način sobiti bomo morali napočiti time, kot je narod.

Dimitrij Rupel

NI MIJENO KOT NEROLOG

Ne gre mi zato, da bi nenavadni in pretresljivi Aleševi obkopal eno samo, pa še to — nezgodno dejstvo. Bilo bi skromno in bi puzilo kot na odkrilo nekaj kar je! Enakostvo ne zajame eno samo generacijo (saj generacijski problem) čeprav ga Ali generacija najbolj doživlja, ampak je to skupen problem. Grozljivo je, da ljudje s komaj za eno desetletje odmaknjenega v svoji nujnosti, da bi svoj svetli čez samega sebe (to se pravi dejanskost v svet) ne najdejo druge možnosti: dosledna nemogućnost. To seveda ni intelektualna zagata, kot se bo prava našla od tod in tam kaka razlaga.

Stvar je zelo preta — če preizkusim vse dane možnosti in preizkusim nobene ni — je edinstven totalizirani nemogućnost — Odprediti to pa seveda ni mogoče z napol rešiti sveta, ki je gluh in brez odmeva na vse preizkuse in napore — je skrajnost in zadnja možnost!

Razlika je med enim nasploh (intelektualistična igra) in drugim (konkretni med najbolj posplošnimi predstavami in med konkretnimi dejstvi in oboje in vse)

in med zgoščenim izkustvom v konkretnem času in prostoru.

Usodnost naše slovenske družbe je, da zaradi narcisističnega povzdigovanja lastnega izkustva onemogoča vse sedanje in s tem tudi prihodnje možnosti. S tem pa smo tudi izključili možnost, da bi tisoč in tisoč Alešev vključili v nekaj bolj stvarnega kot je smrt. Človek, ki vstopa v nekaj širšega, kot je SAM — ne gleda drugega kot samo prakso. In mu ni mogoče zamisliti dejstva v upravičenosti ali pa neupravičenosti subjektivnega stanja.

In kadar stori prakso doživlja samo doslednost nedoslednosti — mu ne preostane drugega kot da se dokončno opredeli: In to za dosledno doslednost — ali konkretno: proti inflaciji besed in stališč.

Družba smo, ki je zaprla sama sebi vrata! Dosledni smo samo v tem, da znamo sproti zapravljeni se tisto zgodovino, ki jo imamo (NOB), ker ne občutimo najbolj preprostega dejstva, da življenje ni političanski spektakel (kako bomo lovili veter in obračali jadro) — temveč omogočanje življenja.

Z ukinjanjem lastne zgodovine (prikrivanje ali pa špekulatsko mešetarjenje z njo) ukinjamo sebe.

Stojimo torej pred eno samo alternativo: Ali kanibalizem, kjer starši požirajo svoj zarod — ali pa da se ne nujnosti odrečemo! Za vse nas — kanibale je en sam izhod!

Kajti ne vprašaj komu zvoní — zvoní tebi, meni, vsem!

Vsi ostali hokuspokuski so zgolj lažna intelektualna igra, ki si jo lahko privoščimo na vseh neobveznih sestankih na vseh nivojih, ki se kakor bi rekel kdor koli izmed tisoč Alešev — nezanimiva in jalova.

Nekropal za Alešem je torej nepotreben in še prapraz povrhu, ker v njegovem primeru ne gre za smrt.

Peter Božić

TEORIJA POMENA

(Teorija po-mena)

Stvar, ki eksistira — pred spoznanjem njene bistva na nivoju po-mena, ima utemeljen po-seb(i). Ali pa je po-seb(i) utemeljen tudi takrat, ko je bistvo stvari najprej spoznano na nivoju po-mena in šele nato eksistira, in je šele nato stvar? Podvprašanje: ali je v slednjem primeru bistvo stvari res bistvo stvari, njeno bistvo in če to ni, ali stvar lahko eksistira s tujim bistvom in če ne eksistira, kaj potem dela bistvo, ki ni njeno?

Stvar, ki ni po-sebi, ampak je po-meni, ima nujno samo možno-meni(i), ki pa je lahko splošen pomen. Miza. Če jo postavimo na glavo, to ni več miza, ampak je nek lesen predmet

(brez imena). Zakaj? Če si v njenih dimljah posteljem, je to postelja. Kaj sem napravil s predmetom, da je sedaj postelja?

Pomenskost stvari variabilizira. In kaj je tisto, kar odloča o tem, ali bo pomenskost stvari variabilizirana ali ne? O tem odloča polaganje stvari v položaj, ki je drugačen od položaja, v katerem je bila stvar prej položena (v katerem stvar polegala). Variabilizacija je potemtakem prelaganje stvari. Prelaganje stvari je v tem, da se spremeni položaj stvari, ne da bi se spremenila vsebina in oblika, t.j. bit stvari. Položaj stvari ni zajet v biti stvari, ker stvar položaja ne biva (biva le vsebino in formo stvari), to pa zato, ker je položaj stvari izven onto(s) stvari. Položaj stvari ne izhaja iz stvari, ampak prihaja k stvari. Položaj stvari je fenomen stvari.

Pokrov od tube (dve stvari!) je zato pokrov ker je v od-nosu do tube. Ista stvar v od-nosu do kape pa ni pokrov, ampak je znak od kape. Zato je znak, ker je v odnosu do kape. Niti v prvem niti v drugem položaju pa se ni sta spremenili vsebina in oblika stvari, stvar je ista na tubi in na kapi. Vendar je med prvim in drugim položajem stvari še nek drug polomatskega postopkovnega delavca Drugič: ker je nek mera svobodnosti conditio sine qua non slehernega polnovrednega duševnega delovanja, mora družba, če hoče, da ji to delo služi z vsemi svojimi močmi, sem in tja pustiti intelektualcu neko relativno prostost. Ali dejanski primeri nam povedo, da se to događa edino le tedaj, kadar se čuti meščanstvo tolikanj trdno, da ne verjame, da bi mu mogla kakšna kritika škodovati. Dejstvo je, da se je intelektualno delo najbolj neovirano lahko izvijalo v obdobjih prosperitete ali stabilizacije meščanske družbe, tako v Franciji za časa Zolaja, v Ameriki in Nemčiji v prvem desetletju po vojni; takrat je tudi dala svetovna književnost svoja najpomembnejša — družbeno-nekritična dela. Toda tisti trenutek, ko se začuti meščanstvo ogroženo in v krizi, pokaže svoj naponarejeni resnični odnos do duševnega dela in v zadnji konsekvenci do kulture sploh; tedaj se razkrije, da meri meščanstvo tudi intelektualno delovanje edinele s komercialnim valom, da je njegovo upoštevanje polnovrednosti duševnega dela le mišljivo in zgolj takšnega značaja, da dejansko priznava duhovne vrednote je toliko, kolikor gredo vzporedno z njegovo neposredno gmožno koristjo. Meščanstvo gleda na intelektualca kot na polnopravno človeško osebnost z nekimi svojstvenimi zmožnostmi in zahtevami, z nekimi osnovnimi in neodvzemljivimi pravicami prav tako malo, kakor upošteva človeško stran v svojem odnosu do mežnega delavca; eden kakor drugi sta samo objekt.

Biti intelektualce — to dejstvo torej samo po sebi dandanes ne pomeni nič.

STRIP-TEASE MOŽGAN

Cas je devizni dolar. Človek človeku — avtomobil. Jugoslovanske narode najmočnejše pozevje med seboj prva zvezna nogometna liga. Kdor je bil nekoč hudič, ne more postati dober angel. Prvi april bi morali po vsej verjetnosti proslavljati kot naš državni praznik. Ni vsak dinar denar. Uniforma dela človeka. Peter Baloh

ZGODILO SE JE

Tiščal je pesti skupaj in jih ni mogel razkleniti. Razmišljal je in opazil, da so najbolj priprave na to, da je z njimi udaril. Tega se je oprijel. Garbal je odkrito in fair. Vsakomur je še prej povedal v obraz, kaj bo z njim naredil. Kratko, v dveh besedah: SVINJA, ZREZEK ali USRANE, GOLAZ. Pretepal ni vseh. Zgledoval se je po Robinu z lokom. Ljudje so ga imeli radi. Tudi on jih je imel rad. Z zrezki in golaži je prehranjeval cel okoliš. Tudi od drugod so prihajali k njemu. Zato je ustanovil svojo restavracijo. Ljudje so tam po nizki ceni jedli predelane ljudi. Najbolje so šli v promet mladi, taki okoli tridesetih. Mlajših namreč ni pretepal. Tem je v najslabšem primeru odrgal kakšno nogo ali roko. Seveda je bilo to mlado meso dražje, vendar kljub temu zelo, zelo poceni. Posebna poslastica so bila hedra mladih žensk. Bedra so prepasirali, popopirali, jih oblikovali v kroglice s premerom treh centimetrov in jih prekuhali. Porcija so vsebovale pet kroglic, dva kosa kruha in kozarec vina. To je bila specialiteta tega lokala. Vsi so radi zahajali tja. Če je zmanjkalo materiala, je kar določil enega izmed gostov in ga predelal. Ostalih to sploh ni vznemirjalo. Zaupali so svojem hranitelju in očetu. Potem je prišel gost, ki se ni pustil predelati, ampak od njega. Prevzel je mesto šefa ter nekoliko zvišal cene. Tudi to ljudi ni motilo. Kar naprej so rinili tja, tako da je novi voditelj kar takoj povečal in prenovil novi lokal. In imel je blazno dober občutek, koliko je smel soliti.

Milenko Matanović

GENERACIJA PRED ZAPRTIMI VRATI

(Ivu Brnčiču v spomin in Slovencem v opomin)

...Dejansko je danes razmerje družbe do intelektualca popolnoma istovestno z njenim odnosom do ročnega delavca, dasi je prvi primer veliko bolj zamotan, kakor drugi. Zakaj, kakor kupuje družba delavčev fizično delovno silo, tako kupuje duševno delovno silo intelektualca; v obeh primerih je delovna sila predmet, ki se prodaja in potlej poljubno izkorišča. Pri tem pa sta zlasti pomembni dve dejstvi: prvič, stalna tendenca, odbiti ost intelektualnemu udeleževanju, ki nosi v sebi vselej zametke nevarne kritičnosti, z mehanizmo zaposlitve, s pasivnim pisarniškim delom, ki ubija duha in ustvarja ono znamenito filistrstvo, ki je specifično meščanski pojav. Tu pa izgubi intelektualno delo svojo pržnost in postane v bistvu na las enako avtomatskega postopkovnega delavca Drugič: ker je nek mera svobodnosti conditio sine qua non slehernega polnovrednega duševnega delovanja, mora družba, če hoče, da ji to delo služi z vsemi svojimi močmi, sem in tja pustiti intelektualcu neko relativno prostost. Ali dejanski primeri nam povedo, da se to događa edino le tedaj, kadar se čuti meščanstvo tolikanj trdno, da ne verjame, da bi mu mogla kakšna kritika škodovati. Dejstvo je, da se je intelektualno delo najbolj neovirano lahko izvijalo v obdobjih prosperitete ali stabilizacije meščanske družbe, tako v Franciji za časa Zolaja, v Ameriki in Nemčiji v prvem desetletju po vojni; takrat je tudi dala svetovna književnost svoja najpomembnejša — družbeno-nekritična dela. Toda tisti trenutek, ko se začuti meščanstvo ogroženo in v krizi, pokaže svoj naponarejeni resnični odnos do duševnega dela in v zadnji konsekvenci do kulture sploh; tedaj se razkrije, da meri meščanstvo tudi intelektualno delovanje edinele s komercialnim valom, da je njegovo upoštevanje polnovrednosti duševnega dela le mišljivo in zgolj takšnega značaja, da dejansko priznava duhovne vrednote je toliko, kolikor gredo vzporedno z njegovo neposredno gmožno koristjo. Meščanstvo gleda na intelektualca kot na polnopravno človeško osebnost z nekimi svojstvenimi zmožnostmi in zahtevami, z nekimi osnovnimi in neodvzemljivimi pravicami prav tako malo, kakor upošteva človeško stran v svojem odnosu do mežnega delavca; eden kakor drugi sta samo objekt.

Biti intelektualce — to dejstvo torej samo po sebi dandanes ne pomeni nič.

(Ivo Brnčič — Generacija pred zaprtimi vrati, Intelektualec in sodobna družba)

I. G. Plamen

Zveza študentov na oddelku za arhitekturo Fakultete za arhitekturo, gradbeništvo in geodezijo je na skupščini v decembru 1965 ponovno razpravljala o študiju arhitekture na Univerzi in ugotovila:

1. da je ureditev študija arhitekture zelo pereče vprašanje, zato ga morajo reševati poleg pedagoških delavcev tudi strokovna javnost in študentje kot subjekti vzgoje ob podpori družbenopolitičnih organov na simpoziju kot najprimernejši obliki dela.

2. da so študijske metode zastarele, kar se odraža tudi v nesodobnih programih in načrtih kot odločilnih instrumentih.

3. da je zato prilagojenost vzgojnega sistema dinamičnemu gospodarskemu razvoju in njegovim potrebam minimalna (organizacijske oblike šole so neelastične in nefunkcionalne za pravočasno in uspešno vključevanje vzgojnega sistema v družbenogospodarske težnje, občutna je neurejenost znanstvenostrokovnega in raziskovalnega dela ter oblik financiranja).

4. da so potrebne analize splošnih in zlasti materialnih sedanjih in pričakovanih možnosti pedagoškega in raziskovalnega dela, ter na osnovi tez ustrezni predlogi.

5. da je oddelek v dani situaciji nezmožen dati zadovoljiv predlog za študij arhitekture, kar pa je samo povod za iskanje nove poti v reševanju te problematike.

Obveza, ki narekuje simpozij kot najboljšo obliko, je načelo, da ne more in ne sme v naši visoko razviti samoupravljalni družbi nositi odgovornost za neko šolo izključno pedagoški kader, temveč je za šolo odgovorna tudi strokovna javnost, študentje in javnost sploh. Simpozij je oblika, ki daje možnost vsem zainteresiranim delavcem, da tvorno sodelujejo in tako najlažje dajo kompleksno, jasno, pošteno sliko o perspektivah stroke in šole. Zavedati pa se moramo, da je nujno sodelovanje prav vseh potencialov (vključno družbenopolitičnih sil), če naj bo slika popolna, obenem pa bodo z nujnostjo in javnostjo udeležbe vseh izključeni vsi morebitni kasnejši pomisleki glede sklepov simpozija in na teh pomislekih grajenje intervencije ali kakršnokoli zaviranje izvajanja sklepov.

Če bo torej simpozij vsestransko ploden, ni logike, na katero bi se lahko kdorkoli skliceval, da bi ovi-ral uresničitev dosežkov.

Oddelek za arhitekturo FAGG in Zveza arhitektov Slovenije sta sprejela pobudo študentov za sodelovanje na novem, višjem nivoju in imenovala svoje predstavnike v pripravljalni odbor, ki je tako sestavljen iz treh pedagogov, treh članov ZAS in treh študentov.

Za uspešno delo simpozija je odbor zbral nekaj tēm, ki naj vzbudijo in vsebinsko organizirajo prispevke in razprave:

LIK ARHITEKTA, POTREBEN NAŠI PRAKSI (KOMPLEKSNOST IZOBRAZBE)

Izhodišče za formiranje študijskega sistema so družbene potrebe po različnih profilih strokovnjakov na različnih stopnjah. Družbene potrebe pa niso vezane samo na današnje stanje, temveč prav tako na perspektivni razvoj stroke. V praksi obstoji že danes širok diapazon delovnih mest, ki zahtevajo arhitekta. Področje arhitekture zajema že danes oblikovanje celotnega človekovega okolja od predmeta v prostoru do najširšega prostora, od industrijskega oblikovanja preko stavbarstva do urbanizma in regionalnega planiranja, vključujoč še nešteto drugih neimenovanih področij. To široko področje arhitekture nas postavlja pred dilemo med integralnim arhitektom in arhitektom specialistom, to pa je že dilema med eno in enotno šolo za arhitekturo ter več sorodnimi šolami.

Ali lahko utemeljimo eno in enotno šolo za arhitekturo s tem:

1. da je ozka specializacija povzročala izgubljenost človeka na terenu izven svoje specialnosti? (Ali je pametno formirati ljudi, ki ne bodo sposobni kompleksno presojati strokovnih nalog).

2. da je naloga arhitekta (usklajevanje funkcije, forme, konstrukcije, ekonomike itd.) ista od oblikovanja predmeta do oblikovanja najširšega prostora, le da variira v razsežnosti in zahtevnosti?

3. da je pristop in metoda dela v osnovi enaka pri vseh oblikah arhitektovega dela in da obsežnost znanja, ki ga moramo zajeti, ne zahteva že delitve na posamezna področja?

4. da je arhitekt katerekoli usmeritve v problematiko ostalih vključen? (Poznavanje ostalih usmeritev pa nikakor ne sme biti samo informativno, enciklopedično).

Ali ni najpriljubljenejše tretirati specializacijo kot fakultativno možnost študenta že v času rednega študija, definitivno usmerjanje pa bi omogočila III. stopnja? (To bi omogočilo kompromis med integralnim arhitektom in specialistom, ker bi v svojem operativnem fondu posedovali bogat skupen repertoar stičnih točk, dobljenih v skupni bazi pouka).

Ne nazadnje se nam odpira vprašanje, ali imamo Slovenci materialne možnosti za več sorodnih šol.

Zarišče arhitekture je človek. Njegove duhovne in materialne potrebe ter njegov odnos do življenja skupnosti so tisto vodilo, ki naj definira sistem študentove izobrazbe. V skrbi za samo izvedbo zanemarjamo spoznanje o človekovih potrebah, zanemarjamo študij humanističnih ved. Kaj je pravzaprav šola za arhitekturo? Ali je to umetniška akademija, ali je to tehnična šola? Biti umetnik je naša pravica, biti tehnik je neobhodno potrebno, študij človeka in zadostitev njegovim potrebam pa je naša naloga. Nova arhitektura je nov pristop.

Človek je v stalnem in nujnem kontaktu z arhitekturo. Ves čas ga tudi vizualno doživlja. Zato je arhitektova likovnoestetska odgovornost do družbe specifična in maksimalna. Ali ni na šoli zanemarjena likovna vzgoja, kljub temu, da je očitna nujnost, da mora študent likovno ustvarjati ter pridobivati dalje razvijati pri projektiranju? Ali bi likovni tečaj (črta, ploskev, relief, prostor) zadoščal in če bi, kakšen naj bo? Ob tem pozabljamo na fenomen človeškega vida

REFORMA ŠTUDIJA ARHITEKTURE

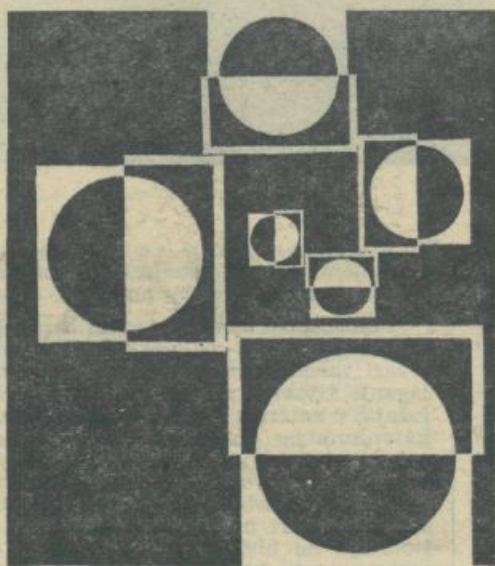
RAZPIS TEZ ZA SIMPOZIJ O ŠOLANJU MLADIH ARHITEKTOV

in na naše psihološke izkušnje o obliki, prostoru in barvi. Ti fenomeni so ravno tako realni kot katerikoli materialni problemi konstrukcije ali ekonomike. Likovni problemi morajo biti zajeti v vseh predmetih, ki so povezani s stroko.

Sledeč ugotovitvi, da je naša vsaka civilizacija, pa tudi vsaka družbena formacija odgovarjajoči izraz v svoji arhitekturi, se nam logično vsiljuje, da lahko najde in mora najti svoj arhitektonski izraz tudi socializem. Nemogoče si je zamisliti neki apriorni nov stil kot formalno kategorijo pri današnjem razvoju komunikacij in vplivov, mogoče pa ga je iskati v novih, specifičnih oblikah življenja.

Za nas mora biti nevprašljiva obveza, da naj ima arhitekt pravilen odnos do splošnih problemov oblikovanja okolja in do odgovornega vključevanja v reševanje le-teh. Kakšne vzbudbe naj da šola na področju teorije arhitekture in moralnega kodeksa?

Ce naj šola živi in dela kot en kolektiv z jasnim skupnim ciljem, ali je potem utemeljena zahteva po idejni enotnosti šole? Obenem pa nas analiza in izkustva uče, da nimamo nikakršne, kaj šele zdrave

in močne arhitekturne kritike. Kdo naj kaže šoli pot? Ali nas ne čaka tudi razrešitev nekaterih dilem v slovenski arhitekturi sploh?

Bistvena razlika med našo industrializirano in obrtniško družbo počiva na razdelitvi dela in ne proizvodnih sredstev. Res je, da prihaja kreativna iskra od posameznika, toda v tesnem sodelovanju z ostalimi proti skupnemu cilju, bo posameznik s stimulacijo in izzivanjem kritike ekipnih tovarišev preskočil prag ozke zaprtosti. Arhitekt ni več koordinator svojega znanja, temveč znanja več ljudi (sociologa, psihologa, tehnika, ekonomista, slikarja itd.). Simpozij naj da odgovor, kako naj se že šola vključi v izgrajevanje takega lika strokovnjaka. Ali naj bo omogočen stalen kontakt študentov arhitekture s študenti teh strok, s čimer se vsi že privajajo na teamsko delo, ali pa naj team več strokovnjakov vodi študenta pri njegovem delu?

Iščemo rešitev, ali naj bo študentova praksa v stalni povezanosti s teorijo ali je to današnja oblika počitniške prakse ali je to staž.

Težimo k prečiščenju in koordinaciji arhitektonske misli in delovanja, iščemo upravičenost vsakega arhitektonskega prijema, študij arhitekture zahteva odgovoren odnos do življenja, reševanje problema išče angažiranje vseh materialnih in intelektualnih potencialov.

OSNOVNE KONCEPCIJE IZOBRAŽEVANJA

Kulturne vrednote se lahko razvijajo samo s polnim izobraževanjem. Zato je treba med drugim iskati tudi pedagoške metode, ki bodo, prilagojene sposobnosti dojemanja študenta, dajale največji efekt. Osnovno vodilo nam mora biti težnja razvijati ustvarjalno moč vsakega posameznika povsod, kjer je to nujno in možno, vsekakor pa že od samega začetka študija. Od misli »učitelj govori, učenci poslušajo« je boljša misel »učenci govorijo in delajo, a učitelj jih opazuje in poslušajo«. Tako študij ni bukvalno učenje norm, temveč kreacija in je pedagog le usmerjevalec, svetovalec, korektor.

Ali lahko obenem trdimo, da je učenje pristopne metode važnejše od učenja same obrti? Ta metoda bi morala biti kontinuiran proces. Ali je pravilna trdi-

tev, da princip šole ne sme biti obvladovanje detajla (znanja s posameznih področij) in nato sinteza (pri projektiranju), temveč bi morala biti analiza na višji stopnji, ki nastaja iz celote proti detajlu in bi na ta način izključevala vse faktorje eklekticizma? (Iz že znanih detajlov izbrati tistega, ki se zdi najboljši, je potuha nesamostojnosti in površnosti, ter ne pelje v iskanje novega in obenem boljšega.) Ob tem nam mora biti jasna avantgardna vloga univerze.

Danes vemo, da je koncepcija zaporednosti učenja konstrukcij in šole nato projektiranja slaba. Imamo jo, ker je bil tehnokratsko postavljen napačen profil diplomanta prve stopnje in sicer statika ali izvajalca, ki pa v praksi to ne more biti. Črpanje znanja sredstev za projektiranje (statika, matematika, konstrukcije, zgodovina itd.) brez predhodnega vpogleda v koeksistenco teh predmetov samo po sebi ni usposobilo študenta za sintezo tega znanja.

Ce naj pri študentu razvijamo kreativnost, pravi pristop k delu in ga obogatimo s pravočasnim dodajanjem znanja, moramo temu v celoti prilagoditi koncepcijo šole. Ali je to načelo vzporednosti in medsebojne usklajenosti projektiranja — kompozicije s tremi večjimi skupinami aplikativnih predmetov (poleg splošnih):

- a) konstrukcija (predmeti inženirskega značaja)
- b) likovna vzgoja
- c) skupina humanističnih predmetov?

S tem je utemeljena kompozicija že v I. letniku, istočasnost učenja sredstev in spoznavanje namena pa bi prispevala k večjemu uspehu študija.

Takoj pa se vprašujemo, ali naj se težavnost na log stopnjuje na relaciji ind. oblikovanje — urbani zem ali naj se stopnjuje na vseh področjih vzporedno ali pa je možen in nujen kompromis. Če je stopnjevanje študija potrebno in možno ali naj da prva stopnja ind. oblikovalca ali pomočnika projektanta? Izogniti pa se moramo forsiranju stopnjevanja, če bi lahko škodilo formiranju zrelega diplomanta.

Študij arhitekture zahteva individualni kontakt pedagoga in študenta. Treba bo poiskati temu primer- no pedagoško obliko (studio, seminar, atelje ...)

Določiti moramo odnos med projektantskimi predmeti (stanovanjske zgradbe, oprema prostorov, industrijske zgradbe, javne zgradbe, urbanizem) in kompozicijo. Je ta materija sploh deljiva in če je, kako?

Končno bo treba dognati, če današnja štiri leta zadoščajo in kolikšen je minimalen čas, potreben za dozorete kandidata.

Preveliko število študentov glede na prostorske in personalne zmogljivosti, nam vsiljujejo misel o omejenem vpisu. Ali bi lahko služila potrebam sprejemnega izpita oblika daljšega seznanjanja s stroko še pred vpisom na arhitekturo, čeprav je tako seznanjanje nujno potrebno samo po sebi? Ali ni mogoče boljše oblika naravna selekcija med študijem?

Današnja selekcija v prvih letih študija se zgrešeno izvaja pretežno s splošnimi in inženirskimi predmeti.

Smo v fazi, ko se nam zdi zahteva po prožni »živji« šoli sama po sebi umevna. Izpostavljena bo konkurenci sposobnosti, angažira naj zunanje sodelavce iz stroke, pa tudi zunaj nje. Kakšna naj bo organizacijska struktura te šole? Kakšno in kolikšno naj bo stalno jedro, ki bi bilo organizator in koordinator šole?

Kako naj bo zagotovljena javnost dela te šole? Ali zadoščajo razstave in almanahi, ki publicira dosežke, kot je bil običaj nekoč?

Kako regulirati razmerje med pedagoškim, znanstvenoraziskovalnim in strokovnim projektantskim delom? Katere so organizacijske oblike, ki zagotavljajo pedagoškim delavcem največje možnosti takega dela (instituti, katedre ...) Ali niso že z obstojem teh organizacijskih enot dani pogoji za delno samofinanciranje šole?

Najpomembnejše pa je vprašanje, kako uveljaviti sklepe simpozija preko samoupravnih organov in katere so tiste samoupravne oblike, ki bodo dale šoli prožnost, ki bo zagotovila optimum.

Da bo delo simpozija uspešno, bodo potrebne tudi globoke in poštene analize današnjega stanja, zgodovine šole od nastanka do danes, analiza šole s strani prakse, analize tradicije in ovir kot tudi analiza današnjih in prihodnjih možnosti, predvsem bo treba odgovorno pristopiti k utemeljevanju zahtev in hotenj, ki so nakazana, pa tudi takih, ki tu niso zajeta, a se zde bistvena. Analizirati bo treba tudi, če je nujno potrebno, da je arhitektura še naprej v sklopu Fakultete za arhitekturo, gradbeništvo in geodezijo. Zela pripravljalnega odbora je, da si zainteresirani delavci izberejo temo ali več tem, kjer mislijo, da bodo lahko največ prispevali. Prispevki so lahko načelni ali zdetajljirani.

Simpozij bo javnega, odprtega značaja v drugi polovici meseca maja v dvorani nekdanje Kazine. Prispevke pošljite na naslov: Pripravljalni odbor simpozija o šolanju arhitektov, Ljubljana, Cojzova 5.

Za oddelek za arhitekturo FAGG: arhitekti Niko Kralj, Peter Kerševan, Jože Koželj.

Za zvezo arhitektov Slovenije: arhitekti Danilo Fürst, Savin Sever, Franc Rihtar.

Za združenje študentov arhitekture: študenti Peter Bassin, Mächtigt Sašo, Miha Jazbinšek.

Prosim, da ob podpisih članov odbora za pripravo simpozija, ob najinih imenih pripišete priložen tekst:

Odklanjava potrditev ugotovitev skupščine Zveze študentov oddelka za arhitekturo kot tvorni del priprave simpozija.

Peter Kerševan

Niko Kralj

KMETIJSTVO NA ŠESTEM KONGRESU SZDL

Stirje govori, ki sem jih predlagal za objavo uredniškemu odboru Tribune, so izsek iz razprave v komisiji za aktualna politična vprašanja v gospodarstvu na VI. kongresu SZDL Slovenije, ki je bil v Ljubljani od 5. do 7. aprila.

Kongres je sprejel resolucijo, ki je dovolj široka, da so v njenih okvirjih možne vse interpretacije izboljšav kmetijskega funkcioniranja — tudi vera v ustrežnejši način gospodarjenja s kmetijskim prostorom. V poročilu komisije beremo, »da je živahnost in polemčnost, ki se je pokazala pri obravnavanju posameznih problemov, potrdila aktualnost v gradivu in referatih nakazanih problemov.«

Ni razlogov, da bi dvomili v iskrenost sklepov 11. plenuma SO SZDL Slovenije, čigar materiali so bili iztočnica za razprave na kongresu. Enako, mislim, da ni razlogov za nezaupanje do diskutantov, ki so kritizirali napake same, objektivizirano prakso, ki jih poraja in povzroča, da se spreminjajo v usodne gospodarske neuspehe, ko se reproducirajo v vedno novih oblikah protislovnih tendenc in ukrepov.

Kmetijska proizvodnja je bila pred kongresom in bo ostala tudi po njem specifična oblika družbene proizvodnje.

V njej bodo nastopali podobni odnosi, kot jih srečujemo na relaciji subjekt — zakoni narave, medtem

Kongresne razprave, ki jih objavljamo na tej in naslednji strani, so stenogrami z najnужnejšimi slovnimi in slogovnimi popravki, pri katerih je imelo uredništvo enotep kriterij.

FRANC PALIR ŠENTJUR PRI CELJU

Tovarišice delegatke, tovariši delegati!

Zelel bi osvetliti nekatera vprašanja v zvezi s kooperacijo. Na razširjeni seji Glavnega odbora SZDL Slovenije je bilo precej govora o kmetijstvu pred reformo in po reformi. Mnenja o tem, da se je položaj kmetijstva po reformi izboljšal, so bila različna in ne bi si upal tukaj kategorično zatrjevati, kakšen da je trenutni položaj kmetijske proizvodnje v posameznih predelih Slovenije. Ne bo pa odveč, če navedem med mnogimi primeri enega samega iz naše šentjurske občine:

Kmet-kooperant je lansko leto prodal nedopitano junico, žive teže 350 kg brez kala, v nadaljnje pitanje po ceni 600 din za kg žive teže. Letos, zadnje dni februarja, je isti kmet prodal istemu kmetijskiemu Agrokombinatu dopitanega bika v lačnem stanju, žive teže 470 kg, na klavnost 55 odstotkov, po 580 din za kg. Po odbitku drobovine, glave, nog izpod kolen in kože je meso tehtalo 272 kg. Za ohladičev mesa je delovodja klavnice odbil 6 kg za viseče zaponke 6 kg. Skupno je bilo 12 kg odbitka mesa, tako da je kmet kooperant dobil končno 260 kg plačanega mesa. Finančni efekt je bil torej za kmeta kooperanta neugodnejši kot pred reformo.

Ne bo odveč, če še navedem, kako poteka odkup mleka, ki ga z našega področja odkupuje mlekarna Šmarje pri Jelšah.

Kmet kooperant je tej mlekarni prodal naslednjo količino mleka:

septembra 1965 1871 — 136 odstotkov maščobe — 82 din za liter;

oktobra 1965 1211 — 40 odstotkov maščobe — 101 din za liter;

novembra 1965 2001 — 33 odstotkov maščobe — 81 din za liter;

december 1965 1751 — 32 odstotkov maščobe — 70 din za liter.

Pri tem maščoba za november in december ni bila izmerjena (upoštevana? — op. I. V.)

Poudarjam, da je bilo to mleko vedno od istih dveh krav in pri isti krmski bazi. Iz navedenega sledi, da takšna proizvodna kooperacija ne vzpodbuja k intenzivnejši in večji proizvodnji in torej ni v skladu s cilji ter prizadevanji organizacije SZDL v naših vaseh. Sodim, da morajo biti odkupne cene in regresije enotni, če gre za kooperante ali za družbeno posestva, kajti le enotne cene bi vzpodbujale naše kmečke proizvajalce k večji proizvodnji. Ne trdim in ne zahtevam, da bi se morale odkupne cene kmetijskih proizvodov zvišati na škodo potrošnikov, naši ljudje na vasi si želijo le to, da si živilska industrija ne bi mogla ustvarjati dobičkov na račun potrošnikov in proizvajalca. Pobuda za široko akcijo v tej smeri naj bi bila SZDL.

Med zasebnimi kmetijskimi proizvajalci vlada veliko zanimanje za drobno mehanizacijo. Naš kmet si zaradi pomanjkanja delovne sile želi mehanizacijo, toda kmetovalci trdijo, da je ta drobna mehanizacija še veliko predraga in zaradi nesorazmerja cen kmetijskih proizvodov zasebnikom težko dostopna. Mislim, da bi tudi ta nesorazmerja med cenami morala obravnavati SZDL.

Na prvi seji skupščine Republiške skupnosti socialnega zavarovanja kmetos SRS, kjer je bila razprava zelo živahna, je bilo posebej obravnavanih nekaj aktualnih vprašanj o samofinansiranju zdravstvenega zavarovanja kmetov. Če kmet vzgoji 16 let stare otroke, to zasebno kmetijsko posestvo izredno obremeni, toda ko je mladina sposobna za delo v kmetijstvu, se odpravi za boljšim kosom kruha v industrijo, na kmečkih domovih pa ostajajo ostareli in bolni ljudje. Zemljiški sklad se manjša, boljša zemljišča se podružbljajo ali arondirajo. Kmetov polproletarcev je vedno več, v skladu s novim zakonom pa leti ne plačujejo več kmetijskega zavarovanja. Takoj po osvoboditvi je kmetijstvo, kot proizvajalec za izvoz, pomagalo postaviti našo industrijo. Danes

ko se bomo ob postopnem odkrivanju vzročnosti tehnološko-proizvodnih in družbenih aspektov (ob ustreznem tretiranju in uveljavljanju znanosti in znanstvenih institucij pri nas) približevali rešitvam, ki bodo v skladu s splošnim gospodarskim razvojem in zlasti razvojem kmetijskih aplikativnih znanosti. Ta razvoj je v svetu šilovit. Mi smo za njim toliko zaostali, da ga danes le z veliko težavo uspevamo tu in tam kopirati.

Ne le deklaracije, realni proizvodni odnosi naj dokažejo, da pri nas razen socialističnega (družbenega) načina proizvodnje ne vzdržujemo vzporednega, konkurenčnega reda.

Ne le prisrčno navdušenje nad najdbo izgubljene sina zasebnega kmetovalca, ki mu danes odkrivamo ustavne in splošne človeške pravice in možnosti za uveljavljanje.

Ne le zagotovila o preraščanju odtujenosti človeka od njegovih neobhodnih produktivskih sredstev.

Zaradi tega sem na plenarni razpravi o predlogu resolucije predlagal, naj se tekstu pripoji sledeča misel: »Celokupno kmetijsko zakonodajo je treba prilagoditi (spoznani) družbeni zahtevi po doseganju optimalnih ekonomskih rezultatov.«

V novi GO SZDL je bil izvoljen en sam zasebni kmetijski proizvajalec.

V strukturi prebivalstva SRS je še vedno velik del kmečkega in pol-kmečkega življa, ki pa ni ustrezno zastopan v sistemu upravljanja.

Intenziviranje kmetijske proizvodnje kot končna posledica novega pojmovanja kmečkega vprašanja, gledanega skozi prizmo ekonomske reforme ne bo frontalen, vihar, sam po sebi umeven uspeh (ne lastim si avtorstva te ugotovitve!).

Eden izmed prvih ukrepov bi moral biti rajonizacija kmetijske proizvodnje. Cilj eliminirati v čim večji meri variabilne faktorje kmetijske proizvodnje in jih preusmeriti v splošno korist, preseči odvisnost od prirodnih faktorjev. V ta sklop bi bilo treba uvrstiti izračune o optimalnem izkoriščanju človekovega dela, zmogljivosti mehanizacije in temu primerno z ozirom na specifičnosti področja odmerjati velikost gospodarstev, kreditno politiko itd.

Le v takšnih okvirjih pozitivna prizadevanja nekaterih redkih strokovnjakov ne bodo »long riderstvo«, kapljica v morje nerazumevanja.

Odrekam se apetitom, da bi se križem kražem sprehodil po agrarno političnih in tehnoloških vprašanjih našega kmetijstva, ker tega sprehoda ne bi mogel opravičiti v pričujočem kontekstu.

Ivo Vajgl

pa naj kmetje sami skrbijo in finansirajo svoje zdravstveno zavarovanje. Mislim, da bi bilo prav, ko bi v današnji gospodarski situaciji industrija pomagala kmetijstvu na noge. Kmetje predvsem želijo enake ugodnosti, kot jih imajo naši delavci v tovarnah — socialno zavarovanje s pokojninskim stažem. Mislim, da se lahko zgledujemo tudi po sosednjih deželah, ki imajo urejen socialni položaj kmeta. Kmetje so pripravljeni sodelovati pri finansiranju v mejah zmogljivosti, želijo pa, da bi bili njihovi pridelki ustrezno plačani, tako da bi bili kos vsem dajatvam.

Ne bo odveč, če omenim nekaj problemov udeležencev NOB, ki so zaradi bolezni, vojnih težav itd. ostali na kmetijah. Ti ljudje v mnogih primerih stanujejo v starih, vlažnih kamnitih stanovanjih brez pitne vode, v neustreznih sanitarnih razmerah itd. Res je, da se mogoče ti tovariši sami mnogokrat niso dovolj zanimali za izboljšanje svojega položaja (stanovanja), res pa je, da jim tudi naša politika kreditiranja ni bila naklonjena. Danes na vse te probleme gledamo s stališča gospodarske reforme. Pomniti moram, da so na drugi strani bili deležni posojil in ugodnosti z nižjo obrestno mero ljudje, ki niso bili naklonjeni našemu osvobodilnemu gibanju.

Tovarišice delegatke, tovariši delegati, navedel sem le nekaj problemov naše vasi. S tem ne trdim, da danes tudi naša mesta in industrija nimajo problemov. Povsod, kjer je delo, so problemi, ki jih je treba reševati; vemo pa tudi to, da kjer se nič ne dela, je največ problemov. Tovariši delegati, upam, da probleme, ki sem jih našteval, ne boste napačno razumeli. Nanizal sem jih le zato, da bi jih na najširši osnovi v okvirih SZDL poskušali odpravljati in reševati.

JOŽE KODRE VIPAVA

Tovarišice in tovariši delegati! Dovolite mi, da na osnovi raznih diskusij in razprav na zborih volivcev in zborih Socialistične zveze in o perečih in aktualnih kmetijskih problemih na vasi, da na tem kongresu kot na visokem političnem forumu izrazim nekaj svojih misli in navedem nekaj problemov, ki tarejo našega kmeta na Primorskem. Dalje želim, da bi tudi ta kongres kot visoki politični organ ukre-

pal za izboljšanje sedanjega težkega stanja, v katerem se nahaja naš kmet, in mu pomagal, da bi tudi on po tolikih letih napora zaživel življenje, vredno človeka ter da ne bi bil vedno le izkoriščan.

Če pogledamo, da je bilo naše kmetijstvo vseh 20 let po vojni zapostavljeno in podcenjevano in temu, da danes to še obstoja, moramo dati našemu kmetu vse priznanje, da se je še sploh obdržal na tej skopi kraški in primorski zemlji, za katero je moral toliko pretrpeti in žrtvovati.

V zadnjem času, ko toliko govorimo o izboljšanju kmetijstva, moramo na žalost priznati, da smo o tem vprašanju le dosti govorili, a naredili le malo. Da naše kmetijstvo zaostaja in propada, je kriva neplavilna gospodarska politika našega kmetijstva. V prvi vrsti si kot kmet ne morem predstavljati, kako morejo višji organi ovirati nabavo manjših kmetijskih strojev, s katerimi bi nadomestili izgubljeno delovno silo, ki je odšla iz kmetijstva. Te male stroje ne moremo kupiti doma, ampak smo odvisni le od uvoza. Tu pa je ogromna carina. Tudi očitek, da je traktor za kmeta nerentabilen, ne smatram za utemeljen. Kmet že ve, če mu je stroj koristen ali ne. Po drugi strani ti organi nikoli ne očitaajo kmetu, da zanj osebni avtomobil ni nerentabilen. Vprašal bi, s čim naj kmet dviga kmetijsko proizvodnjo — z osebnim avtomobilom ali s kmetijskim strojem. Glede nabave in znižanja carine za kmetijske stroje so že pred kratkim primorske občine poslane na merodajne organe vlogo, toda na žalost še do danes niso prejele nikakega odgovora. Pri nas na Primorskem je še vedno 89 odstotkov zemlje v privatni lasti in od celotne kmetijske proizvodnje odpade na privatni sektor 84 odstotkov. Te številke nam jasno govorijo, da se pri nas ukvarja s kmetijstvom še precejšnji del ljudi in da predstavlja kmetijstvo eno najvažnejših panog dejavnosti v občini. Industrija se pri nas razvija zelo počasi, ker nimamo mest in centrov, kot imajo to drugi kraji. Mi Primorci nismo krivi, da nam je krivična meja odtrgala politični in gospodarski center Staro Gorico in da imajo Brici 22 km do prve prometne ceste in kraja. Možnost zaposlitve je pri nas precej manjša in enako je tudi možnost plasiranja kmetijskih proizvodov po višjih cenah na trgu pri nas onemogočena, ker smo oddaljeni od potrošniških centrov in tako izpostavljeni na milost in nemilost odkupnim podjetjem in kmetijskim zadrugam, da nam oni kot monopolisti diktirajo ceno po svoji mili volji in potem prodajo

(nadaljevanje na 8. strani)

(nadaljevanje s 7. strani)

jajo naprej naše proizvode po večkratni ceni in nihče ne vpraša ali je to socialistično.

Kot dokaz za to navajam primer predlanske cene grozdja — 40 din za kg. Podobno je bilo večkrat tudi s sadjem. Vse take in podobne napake so slabo vplivale na mladino, in nič čudnega, če je bežala iz kmetijstva v industrijo in mesta, ker jim tam nudijo boljše in lažje življenjske pogoje. Tudi očitek, da ima naš kmet denar, ne drži, ker če bi se na kmetiji bolje živelo, bi ljudje iz industrije in mest bežali na kmetijstvo in ne obratno. Kot drugi pomembni faktor, ki je negativno vplival na razvoj kmetijstva in povzročal vročo kri med kmetovalci, je Zakon o gozdovih. O tem problemu ne mislim dosti razpravljati, ker vem, da bodo drugi delegati o tem več govorili, ker so za to vprašanje bolj zainteresirani. Vendar pa se čudim, da se poleg vseh mogočih omejitev odkazovanje lesa dela take ovire pri tisti vrsti lesa, ki po zakonu pripada kmetu in ga mora po ukinitvi »žag venecijanke« voziti po več ur daleč in plačati po 10.000 in še več dinarjev od kubičnega metra, to je več, kot znaša odkupna cena hlodovine. Vprašamo se, če je to pravilno in koristno za kmetovalca, ko imamo povsod v bližini žage, ki bi lahko ta les in tudi drugi les, ki kmetom pripada, rezale po primerni ceni. Ta trdi les bi v mnogih primerih nadomestil mehkega in to bi bilo v obojestransko korist. Važno vprašanje za kmeta je tudi cena lesa. Ta ni v skladu z drugimi proizvodi in ni ekonomska in če primerjamo razvoj cen po gospodarski reformi, vidimo, da so šle vse cene strahovito navzgor, razen cen lesa, ki so ostale iste ali še nižje. Po drugi strani pa je cena raznega lesa strahovito visoka in za tiste kmetovalce, ki nimajo svojega gozda, nedosegljiva. Ker je to zelo važno vprašanje, je nujno kaj ukreniti in olajšati kmetu, da bo prišel do svojega lesa na preprostejši način in ne tako zamotano preko raznih gradbenih načrtov.

Izredno važno vprašanje za kmeta je zakon o socialnem zavarovanju kmetov. Ta zakon je zelo lep in napreden, vendar dvomim, da so zanj pri nas že ustvarjeni pogoji, posebno glede samofinansiranja. Če pogledamo strukturo naših kmečkih gospodarstev vidimo, da so to povečini majhna gospodarstva in visok odstotek ljudi na teh posestvih je že ostarelih, dosti je vdov in za težka dela nesposobnih. Dvomi, da bodo ti ljudje zmogli te visoke dajatve, saj bodo presegale davčne obremenitve, ker je dohodek teh gospodarstev zelo majhen. Ti ljudje so danes še produktivni in doprinašajo skupnosti svoj delež, ne bodo pa zmogli visokih dajatev in če se ne bo našla ustrezna rešitev bodo jutri v breme skupnosti.

Ne smatram za pravilno, da bo vsaka občina dobovala svoj odstotek prispevka in razširjala zavarovanje po svoji zmogljivosti, saj bodo po drugi strani šibke občine z večjim odstotkom krčile zavarovanje ali pa cene zdravstvenih uslug zviševale. To po mojem mnenju ni pravilno, ker s tem uzakonjamo po eni strani bogatejšo in po drugi strani revnejšo področje, kar pa ni socialistično. Prav tako ne smatram za pravilno, da so oproščena zemljišča zaposlenih kmetov in zemljišča socialističnega sektorja, kjer imajo v posesti najboljše zemljišča. Razprave na zborih kmetov so pokazale da bodo 16 odstotkov od katastrskega dohodka in 20.000 din na gospodarstvo prevelike dajatve za vse tiste, ki nimajo delovne sile in majhne dohodka.

Ljudje so na teh zborih predlagali, da bi moral biti kriterij za celo Slovenijo enak. Obremenjena pa naj bodo brez izjeme vsa zemljišča in naj najmočnejši pomaga šibkejšemu.

Z ozirom na vse omenjene težave, ki tarejo našega kmeta in ker bo struktura našega kmetijstva tudi v perspektivi ohranila značilnosti male kmečke posesti bo nujno dobiti modus vivendi in jim omogočiti nadaljnji obstoj. Glede hitre obnove kmetijstva in to v smislu smernic, ki jih je nakazal Glavni odbor SZDL na zadnji razširjeni seji, je nujno dajanje kreditov z nizko obrestno mero tudi privatnim kmetom. Privatni kmetje brez teh kreditov ne bodo mogli urediti svoje kmetije in preiti na novo modo kmetijsko proizvodnje. Zaradi prehoda na specializirano proizvodnjo pa je po mojem mnenju nujno zagotoviti kmetu ekonomsko ceno in celotni odkup kmetijskih proizvodov.

Na podlagi vsega navedenega priporočam republikanemu kongresu Socialistične zveze, da ukrene vse, kar je v njegovi moči za ublažitev in izboljšanje sedanjih težkih razmer, ki tarejo našega primorskega kmeta.

Zanimanje in volja našega kmeta do dela in zemlje je še vedno velika in treba mu je dati samoiniciativo, pobudo in boljše pogoje, pa je še pripravljeno spoprijeti se z gospodarsko reformo in težkocami — toda z enakimi pravicami in dolžnostmi.

IVO VAJGL

V začetku bi povedal, da sta kmetijstvo in sodobna poezija pri nas postala dva pojma, o katerih lahko razpravlja vsakdo in videti je, da se vsi te pravice poslužujemo, tudi jaz se bom.

Za vse nas, ki sodelujemo v teh kmetijskih razpravah, je značilno, da imamo velik apetit, ko si postavimo nek okvir za naše razprave, hočemo se iti vse. Mislimo in čutimo se sposobne, da zaobsežemo vse, od najenostavnejših tehnoloških rešitev do najbolj kompliciranih socioloških problemov. Izognil se bom tehnoloških in govoril o drugih.

Z veseljem sem sprejel sugestijo v kongresnih materialih, ki smo jih prejeli vnaprej, da se lahko pripravimo na polemичen način diskusije, ki ga pojmujem kot v bistvu zelo mobilan način, v katerem si pač pademo za vrat, če je to potrebno. Upam, da bo kdo našel v teh mojih mislih nekaj polemičnih iskric, ki letijo konkretno nanj in mi bo poskušal odgovoriti.

Za to razpravo imam nekaj izhodišč. Prvo izhodišče je resolucija oz. predlog resolucije kongresa, ki ga imamo na vpogled, oz. tista točka, ki govori o vprašanju kmetijstva. Ta del resolucije se sklicuje na sklepe razširjenega plenuma Glavnega odbora SZDL in mi naj na te sklepe pristanemo in jih uvrstimo v našo resolucijo kot kongresni material. Mislim, da ta način ni adekvaten. Resolucija mora biti delo kongresa in če so takojšnje razprave dale zadosti argumentov, da lahko sestavimo mnenje nas, ki smo de-

legati, ki so nas ljudje poslali sem, ki nam verjamejo, mislim, da smo tudi kvalificirani, da odredimo neka osnovna stališča SZDL do agrarno političnih vprašanj.

Drugo moje izhodišče so bile predkongresne razprave. Občutek imam, da so te predkongresne razprave, zlasti razširjeni plenum, potekale v ozračju, ki je tipično za razprave v kmetijstvu — to je nivo političnega opredeljevanja za vsako ceno, ki ne zahteva ne razumevanja in ne osnovnega znanstvenega in teoretskega pristopa.

Naslednje moje izhodišče je stanje znanosti in znanstvenih dosežkov na področju kmetijstva pri nas, zlasti na področju ekonomskih in agrarno političnih ved.

Zadnje moje izhodišče so izredno sprejemljive in za naše družbeno življenje izredno nove diskusije in način diskusij o tem kongresu.

Torej, k prvemu izhodišču, Plenum Glavnega odbora. Uvodoma sem že rekel, da so spremljale ta ple-

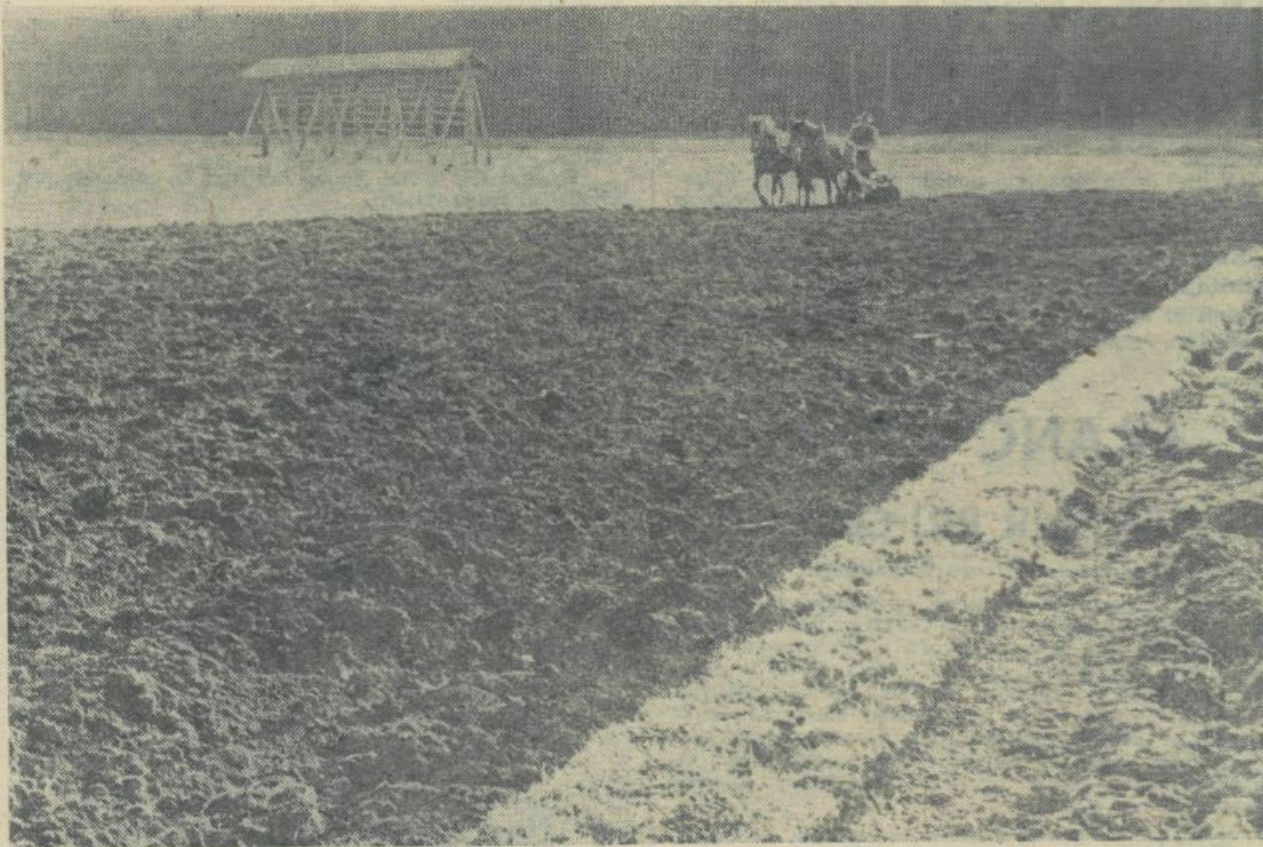

Foto Miro Bark-Hojnik

num nekatere ocene oz. metode, ki bi jih morala naša demokratična družba analizirati in prerasti. Se vedno praktičistično in skrajno naivno iščemo rešitve problemov, ki se pojavljajo. Na prste ene roke bi lahko preštel diskusije ki so se poglabljale v vzroke, da bi preko teh vzrokov prišli do rešitev, ne pa da vsak sam nahaja svoje rešitve in dokazuje, da so naše današnje rešitve jutrišnji polom. Značilnost, ki sem jo opazil in ki me ni presenetila, je bila apriorno stališče nekaterih tovarišev, ki nam svoje koncepcije ponujajo kot edino točne in edine sprejemljive in vsakega, ki se s temi koncepcijami ne strinja, že v naprej obsoja, da je sovražnik revolucije, nasprotnik reforme ali nosilec raznih malomeščanskih tendenc. Zalostno je to, da se te stvari lahko godijo kljub temu, da so te koncepcije v praksi vsakodnevno demantirane, da so tem konceptom tudi na tem kongresu mnogokrat izrekli nezaupnico. V socialistični zvezi se moramo zavedati, da povzročajo takšni pojavi in takšne situacije dvom v sistem naše socialistične demokracije, saj to ozračje dovoljuje nekaterim izbrancem, da si lahko vzamejo v zakup vse vrednote naše socialistične družbe in da nastopajo v ime obrambe teh vrednot, s tem da druge ljudi, oz. širšo javnost od teh vrednot izključujejo. Dalje, mislim, da je težko delati v atmosferi, ko je angažirano odpiranje aktualnih političnih in gospodarskih vprašanj dano v zakup aktivistom, ki včasih lahko z nepremišljeno in nekvalificirano oceno v eni sami minuti podro več, kot lahko cela naša socialistična znanost ob današnjem potencialu zgradi v desetih letih. Mislim, da smo takšne pojave že imeli, da smo se jih bridko kesali in da jih moramo v bodoče onemogočiti.

Krilitica, da so temelji naše kmetijske politike od nekdaj in danes vsakomur jasni, me spominja na pravljico o cesarjevi novi obleki — komur ti temelji niso jasni, boljše da molči. Pretežni del diskutantov na plenumu glavnega odbora socialistične zveze delovnega ljudstva je označil agrarno politično vprašanje, ki je v bistvu sklop ekonomskih, socioloških in politično-samoupravnih problemov, z enostavnimi, poenostavljenimi tehnološkimi vprašanji. O tem je govoril na plenumu tovariš Fajfar, toda žal je bila tista diskusija v Delu izredno skrajšana. Namreč takšno poenostavljanje, ki je pri nas postala praksa, ne more roditi drugega kot nerazumevanje in zagotavlja kontinuiteto politike na napakah se učimo. Toda, tovariši, mislim da te napake naša družba že predolgo in predrago plačuje.

Kakorkoli se že lotimo agrarnopolitičnega kompleksa, naletimo na premalo teoretično in znanstveno fundiranost stališč, ki v teh razpravah nastopajo.

S tem sem pri svojem naslednjem izhodišču, stanju naše agrarno-politične znanosti. Studiram na agronomski fakulteti v Ljubljani in vsakodnevno čutim po luknjah ki jih imam v znanju, kje smo pri nas na področju agrarno-političnih ved. Koga bi morali brati, od kod bi se morali učiti, če bi hoteli z razumevanjem slediti našim pojavom, kompliciranim družbenim pojavom v našem kmetijstvu in naši družbi na sploh. Koliko knjig imamo pri nas, koliko ljudi se pri nas ukvarja z agrarno politiko na znanstvenem nivoju? Zaradi tega lahko prihaja do birokratske prakse, da se proglašajo za znanstveno delo tisto delo, ki vima niti teh pretenzij, niti kvalitete.

Ločevanje politike od znanosti, o čemer priča zelo zgovorno ugled in možnosti operativnega uveljav-

ljanja kmetijskega strokovnega šolstva, vključno univerze oz. v konkretnem primeru agronomski fakultete, vzdržuje birokratski sloj posrednikov in ti posredniki imajo možnosti in mi jim to možnost omogočamo da s kavno žličko injicirajo znanost v vsakdanjo politiko. To ločevanje kmetijske politike od kmetijske znanosti vzdržuje in omogoča popolnoma pragmatistična stališča v naši znanosti in politiki, ko nekateri proglašajo za znanost tisto, kar ustreza njihovim trenutnim političnim interesom in svojo resnico za obče veljavno resnico.

Z naštevanjem teh anomalij bi lahko žal nadaljeval v nedogled. Pa bodi dovolj, vsekakor je dovolj, da se pokaže dejstvo, da marsikaj v sferah našega kmetijstva ni jasnega in razumljivega, dostopnega, demokratičnega. Če hočemo realizirati cilje reforme, bomo morali še kako upoštevati normalne samoupravne demokratične odnose v naši družbi, morali bomo še kako podpirati in omogočati ustvarjalen dia-

log na nivoju, ki bo vreden naše dvajsetletne socialistične graditve. Če to zahtevajo ekonomski razlogi naše družbe v prehodni stopnji, lahko iščemo, poskušamo, sklepamo kompromise, toda zavedajmo se, da je to kompromis, ne proglašajmo ga za kaj drugega, razumimo te kompromise in skozi to razumevanje se bomo približali najširšim družbenim interesom. Premagajmo atmosfero nezaupanja s tem, da označimo birokratsko prakso, v kolikor se je ohranila za neustrezno in preživelo in to bo obnovilo obojestransko zaupanje in interes. Tu bodo tudi ekonomski rezultati, ki jih naša družba še kako potrebuje.

ANDREJ VERBIČ

Nisem mislil diskutirati, toda tovariš Vajgl me je izzval. V naši diskusiji smo dosti govorili o kmetijstvu, čeprav je najbrž premalo diskusij iz delovnih kolektivov, najbrž pomanjkljivosti dela v naši komisiji. Strinjam se tudi z načinom, kako so tovariši direktno iz kmetijstva predlagali in kritizirali konkretne pogoje; kaj je narobe v našem kmetijstvu in kaj je treba napraviti, saj so izhajajoč iz svoje prakse povedali kaj je ustrezno in kaj ne. Samo tovariš Vajgl nam tega ni nič povedal. On ni nič konkretnega predlagal, on samo kritizira birokratski odnos koncepcij, ki neke obstojajo, neka stališča o tem, da bi pa v kmetijstvu nekaj spremenili, pa v njegovi diskusiji ni bilo ničesar. Samo kritizirati aktivistično politiko in aktiviste na povprek, češ da se na to ne zastopijo in delajo napake, je v bistvu najbolj primitivno aktivistično agetiranje iz tega govorniškega odra. Mislim, da če že govorimo — in prav je, da kritično diskutiramo in polemiziramo o problemih — samo zdi se mi, da konkretno govorimo, konkretno o slabostih in kaj je treba tukaj okreniti. V naši družbi pa nismo našli v 20 letih samo slabosti in mislim, da na koncu koncev so tudi neke rezultati našega dela, ne pa da sedaj po 20 letih ugotovimo, da je vse zanič. Jaz se popolnoma strinjam, da čim bolj kritično diskutiramo, tem bolj uspešno bomo te slabosti v kmetijstvu odpravili, in sem eden od tistih, ki se jim zdi, da je tudi v kmetijstvu treba vrsto slabosti odpraviti in dosti hitreje razvijati proizvodnjo tudi v interesu samega kmeta in pa kmetijske proizvodnje.

PRILOŽNOST ZA ŠTUDENTE

Dobro lahko zaslužijo študenti, ki žele prodajati izdaje Zavoda za unapredjenje produktivnosti rada. Delo po želji in v prostem času študentov, prejemki po procentu prodanih izvodov. Ziro računa ni treba odpirati.

Te izdaje (strokovne knjige in časopise) lahko prodajate v vseh večjih mestih po ustanovah, šolah, gospodarskih in družbenih organizacijah. Študenti, ki jih to zanima, naj se osebno ali pisмено javijo na naslov: Zavod za unapredjenje produktivnosti rada — sektor za dokumentacijo — Zagreb Trg žrtava faš. 4.

zasnove

teoretska priloga tribune
teoretska priloga tribune
teoretska priloga tribune
teoretska priloga tribune

zasnove

Dušan Tršar, Dvojnost I, (mavec, 1966)

PLES MED ZRCALI

TOMAŽ ŠALAMUN,
POKER

BRACO ROTAR

Za pisanje o Šalamunovi poeziji sem se odločil oziroma me je k temu spodbudilo več dejstev, ki jih bom na kratko povzel, ne da bi hotel pozneje kakorkoli izhajati iz njih.

Prvič: Pesnikova razvpitost. Spomnimo se dogodkov okrog njegove poezije, protestnih pism, govoric itn., vsega, kar je obdalo Šalamunovo poezijo z zidom posebne vrste interpretacij, ki onemogoča v komunikaciji z bralcem kot, tisto, kar usmerja njeno funkcioniranje v komunikaciji z bralcem kot, tisto, kar usmerja njeno funkcioniranje v eno plast človeške percepcije in onemogoča, zapira druge.

Drugič: Kljub vsej neadekvatnosti so te interpretacije zbudile interes relativno širokega kroga občinstva, kar se je jasno odrazilo pri prodaji knjige, najbrž preširokega kroga, v katerem večina bralcev išče zgolj Šalamunovo senzacionalnost, ki jo je medij teh interpretacij serviral. Bojim se torej, da gre za s stališča poezije povsem napačno usmerjen interes, ki ni usmerjen v poezijo, ampak v njeno slučajno atribucijo, posojeno zaradi trenutnih razmer v slovenskem kulturnem prostoru, ki s svojo specifično strukturiranostjo težijo k onemogočanju poezije kot poezije (umetnine kot umetnine) in ji vsiljujejo drugačen, nepesniški (neumetniški) pomen in funkcijo.

Tretjič: Večinoma v valorizacijo usmerjene interpretacije, ki so v navadi na Slovenskem, s svojimi absolutizirajočim vrednostnim sistemom in tendenčnostjo onemogočajo oziroma zapirajo poetičnost poezije (»umetniškost« umetnine). Prav tu moramo iskati vzroke za molk ob izidu zbirke, čeprav je bila Šalamunova poezija pred časom izvir in povod žolčnih razprav, ki so tudi tiste nasprotujoče pripisovale, njegovim pesmim — pogosto neadekvaten, pa prav gotovo velik pomen. Po trenutnem stanju bi mogli sklepati, da je pesnik postal neaktualen in nezanimiv v kateremkoli nivoju, če tega ne bi dovolj intenzivno demantirala prodaja knjige.

Ker se mi kaže interpretacija kot možnost odpiranja ene izmed možnih poti v poezijo, ker se mi obenem kaže kot sredstvo za preseganje sedanjega stanja, sem se odločil za ta poskus. Ne nameravam se spuščati v bolj ali manj spekulativne vrednostne sodbe, skušal pa bom ugotoviti osnovne dimenzije Šalamunove poezije.

Ne bi rad pogreval dogodkov iz bližnje preteklosti, pač pa bi rad pritrldil Nadeždi Čačinovič, njenemu članku v Tribuni, kjer opozarja na že trajno prisotnost Šalamunove poezije v slovenskem kulturnem in seveda tudi pesniškem prostoru. Tako sem vsaj razumel njeno poseganje v preteklost. Zato se bomo morali posvetiti tudi položaju te poezije znotraj slovenske poezije, kar je že skiciral D. R., pisec drugega članka o Šalamunovi poeziji v Tribuni.

Gre nam torej za dvoje smotrov, za ugotovitev temeljnih dimenzij Šalamunove poezije in za njeno mesto v slovenski pesniški tradiciji.

Jasno nam mora biti, da je poezija, pesem — sicer poseben, s posebnimi lastnostmi, vendar pa le — objekt, ki obstoja le v komunikaciji s subjektom, ne glede na to, kakšno funkcijo opravlja potem, ko je komunikacija že vzpostavljena. Funkcioniranje pa je odvisno od strukture umetnine in strukture subjektive zavesti. Zato umetnino včasih doživimo kot umetnino, včasih pa ne prodremo vanjo. Smo pač različno naravnani, zato se umetnina včasih v komunikaciji z nami sploh ne upostavi kot umetnina, je (nam) tuja, nepotrebna, nedojemljiva, smo zanj zaprti in je za nas zaprta. Zato je absolutna vrednostna sodba nemogoča; vrednotimo lahko v območju svoje (ne) dojemljivosti, v dimenzijah svoje (ne)odprtosti. To početje pa je neobvezno in neobvezujoče, ker vnaprej ne moremo predvideti stopnje naše odprtosti in naravnosti, kot tako pa je bolj trenutna in zasebna zadeva kot merilo dejanske kvalitete. Estetski kanoni se iz obdobja v obdobje drugače strukturirajo, se med seboj negirajo, povezujejo in z variranjem podajajo svojo neobveznost; se izničijo, tako da dejansko ostane bralec, potrošnik poezije, pred čistim objektom, ki postane pesem. Ta začne delovati šele po komunikaciji v skladu s stanjem njegove zavesti (kulturno tradicijo, naravnano-stjo, odprtostjo).

Tako bomo tretirali tudi Šalamunove pesmi. To so stvari, ki jim šele specifičnost komunikacije s subjektom o(nem)ogoča poetičnost, se pravi tisto, kar je umetnina, če jo doživljamo kot umetnino immanentno kot lastnost, ko umetnina v komunikaciji s subjektom preseže komunikacijo s preseganjem svoje objektnosti in subjektive subjektosti, se pravi,

ko umetnina preseže to komunikacijo s tem, da prisili subjekt v udeležbo znotraj sebe in se tudi ona udeleži subjekta, ko je tisto zunaj in skozi njiju nekaj, vseobsegajoče, transcendenco, ko predmet in subjekt zanikata svojo stvarnost, svojo predmetnost in se kažeta kot nekaj biti pripadajočega in od nje neoddeljenega, ko je vsa korelacija subjekt—objekt zaobsežena in presežna. Ko se upostavi ne(ali nad)objektnost, ko je korelacija zaobsežena in presežena v novi enoti, ki ni enota, v vseobsežnem, v transcendenci, v Niču, v pojmu, ki je ne-pojem, ker ga ne moremo misliti, ko se upostavi da-in-ne. To pa ne pomeni nič drugega kot to, da je predmet za nas šele takrat umetnina, ko doseže s svojo strukturo, z odnosi med njenimi elementi, relacijami, ki v svoji sintezi (negiranj in pritrjevanju), v svoji relativnosti in predmetnosti upostavi s svojimi negacijami, pritrjevanji in prehajanji mobilnost, ki omogočajo transcendenco, ki skrivajo ali razkrivajo bit vseobsežnega, bit transcendence, bit, ko lahko ves proces, ki ga sproži umetnina, bolj natančno: ustrezna komunikacija subjekta z umetnino, imenujemo ne-proces, ker je izmikanje iz objektnega sveta, iz stvarnosti, ker je uporabljanje stvarnosti za doseganje ne-stvarnosti, za pozicijo v mejni točki, kjer je bit absolutno prisotna in je mogoče vedenje (ne znanje ali poznanje) biti.

Če ugotavlja Jaspers, da je filozofija skozi zgodovino zatiranje istega, lahko to z isto pravico trdimo za umetnost, za poezijo. Razlika je le v metodi. Poezija vleče s seboj vso objektnost, ki jo mora nenehno negirati, razveljavljati, da se obdrži kot tisto, kar to objektnost presega. Stvarnosti ne pojmuje pojmovno. Beseda je material in ne semantična variacija na skupine črk.

Ne-proces je tudi zato, ker je izničenje vseh relacij med stvarmi, elementi poezije in njih prehajanje, ki jih subjekt (soudelžen kot element) doživlja (če jih doživlja kot elemente umetnine, pesmi) in se z njimi izničuje in prehaja, jih doživlja strnje ne v umetnino (s seboj vred) kot tisto presegajoče, ki je transcendenco. Trdim torej, da mora biti umetnina, če naj bo umetnina, strukturirana tako, da v končni fazi, ko se spoji s subjektom in se tako upostavi, postane transcendenco, prebivališče biti, zato so ji vse možnosti in vsa sredstva (vse estetike in poetike) dovoljena.

Cilj umetnosti (umetnost) je torej limitna pozicija na robu stvarnosti, ko je ta že presežena, ne pa opuščena. V ne-stvarnosti pa se naša zavest ne more naseliti. To pozicijo po Jaspersu dosežemo le s transcendirajočim ne-mišljenjem, kar pomeni, da mora predmet (misel) preseči svojo objektnost, subjekt svojo subjektost, kot dialektično nasprotje na katerega razpada svet, da se objekt in subjekt znajdeti znotraj tega mišljenja kot nekaj drugega, da se izkaže bit objekta kot provizorična bit, da kot dejstvo izgine, se indentificira z bitjo vseobsežnega in je možna le v komunikaciji subjekta z objektom, da pojmujeemo sintezo kot tisto, kar presega nasprotje in upostavlja nekaj novega.

Če obrnemo proces našega zasledovanja in si izberemo za izhodišče namesto stvarnosti tisto vseobsežno, transcendenco, Nič, smo nenaodoma (na videz) dopustili absolutno poljubnost, igro (temu v prid bi govorilo spreminjanje poetik in estetik). Zato moramo hkrati opomniti, da vsaka igra ne dopušča in ne omogoča prehajanja objektnosti, stvarnosti, korelacije med subjektom in objektom. Ni vsaka igra pot do vseobsežnega, do transcendence, ni v vsaki igri prisotna bit vseobsežnega, vsaka igra ni izničenje stvarnosti.

Zakaj torej gre? Pogoj za umetnino je uspešnost igre in le okrog tega pogoja je poljubna. Torej ne gre za poljubno igro, sploh ne gre za absolutno igro, ampak za iz Niča obvezano dejavnost.

Zdaj smo bliže Šalamunovi poeziji. Bliže tej bleščeči, lucidni igri stvari s subjektom, tej samovolji, ki ni samovolja ampak k biti težeča volja, gracioznemu in krutemu nasilju, ki demonstrira bit absolutno raztrgano, da potem preko tega absolutiziranja raztrganosti, preko negacije biti, preko negacije Niča upostavlja transcendenco, ravno to ne-stvarnost, ravno ta Nič. Nič ni, pomeni, Nič je. Upostavlja različnost biti od parcialnih biti kot tisto, kar je da-in-ne istočasno in ne samo da in ne samo ne.

Šalamun se zaveda poljubnosti. Zavedanje poljubnosti je meja poljubnosti. Pravila so meja igre, so tisto kar igro obvezuje v osnovi. Specifičnost pravil izvzema igro kot posamezno, kot individualno. Trajanje igre zahteva njeno končnost, njeno vršitev, njeno izvršitev:

Utrga se luč
zdobi se kamen
skoz tvoje telo steče reka
in tuja sonca užigajo svetlobo
nihče ne ve kako si prišel tja
toda kjerkoli si
v karkoli so te vpeli
samo to veš
da moraš

Ob tej pesmi lahko govorimo o programu zbirke, o programu zbirke lahko govorimo ob sleherni pesmi, ciklusu, ob vsej zbirki. Program in stil sta strnjena, neločljiva. Pesniku je v njegovih lucidnih trenutkih jasno njegovo početje. Svet je sestavljen iz mobilnosti stvari, stvari so le v komunikaciji s subjektom (njim), svet je v komunikaciji s subjektom, prav tako mobilnost. Povzami jih v njihovem stanju, spoznaj jih v njihovem obtoku skozi čas in prostor in za hip, ko traja pesem, si z njimi, jih obvladuješ kot zavest, si nad njimi, si bog, lahko ustvariš stvar z lastnostmi sveta: s stanjem stvari, z njihovo mobilnostjo, s svojo (subjektovo, pogojno in vzročno) prisotnostjo. Sprožiš proces, besede se strnejo v pesem, se v njej pretakajo, poskakujejo, stoje ujete v tvoj prostor, ki je svet — v prostor pesmi, kjer si jim ti določil razmerja v trenutku božanske samovolje, jih strnil v svet, ki je svet pesmi, je stvarnost nasproti tebi, ki se po tebi (čez tebe) upostavlja in izživi svoje trajanje in preneha, ne da bi zapustilo kaj v tebi razen želje, da bi storil to znova in znova, ker je stanje biti-in-ne-biti-v-svetu užitek duha, ker je to svetlo stanje blizu bogu, za katerim slutiš, veš bit. Nič, nekaj, kar ne moreš drugače imenovati, ker nima imena, kar imenujemo le s provizoričnimi atributi.

MRK je stanje sveta, je totalna negibnost nasproti navideznemu gibanju, ki ga sprožiš šele s svojo

udeležbo, nasproti gibanju, ki si ti sam, ker se po tebi dogaja (zaradi tebe). Gibanje terja predmete za svojo manifestacijo, terja stanje za svoje razlikovanje, terja trdnost, trajanje prostora, da se izkaže njegova nemožnost nasproti ne-gibnosti, njegovo neobstoja ne nasproti večnosti:

Moj svet bo svet ostrih robov.
Krut in večni.
(str. 9)

Svet se strne v večnosti, v ne-časovnosti, mobilnost preneha, je ni in je zares tudi ni bilo. Zato je dejavnost poljubna s pogojem, da nima ambicije biti večna, nad(ne)časovna. Stvar je poljubna, ker sama po sebi ne teži k ne-stvarnosti. K nestvarnosti teži svet v komunikaciji s subjektom, v sintezi s subjektom jo doseže. Svet, sinteza mobilnosti in stvari, ki se upostavi skozi subjekt (skozi svet se upostavi subjekt), ki ga vidi v njegovi trajnosti, v njegovi razsežnosti, se pravi v njegovi omejenosti, breztranscendenčnosti. Šele, ko se zavemo sveta kot breztranscendenčnega, objektnega, moremo omogočiti transcendenco s svojo udeležbo. Bit je prisotna šele v preseganju (zaobseganju) komunikacije subjekta z objektnim, kjer se komunikacija izniči in pride do udeležbe subjekta v objektu (pesem, svet) in nasprotno, kjer zaradi tega oba pola (za zavest) izgine. Večnost je neomejeno trajanje, je ne-trajanje, je tudi ne-obstojanje, je izničenje:

Potem bom vse zažgal.
Gorelo bo dolgo,
gorelo bo sedem dni.
Ostali bodo samo žebli.
spajkani, zarjavili vsi.
Tak bom ostal.
Tak bom vse preživel.
(str. 10)

Iz tega aspekta je mobilnost poljubna, je igra, potrebna le, da se izkaže različnost sveta od nič.

Tudi ti nisi
nikoli hodila po moji travi,
da ne boš mislila.
Vedno samo po zidku.
Po zidku navzgor.
Po zidku navzdol.
Po zidku na levo.
Po zidku na desno.
Vedno samo po zidku.
(str. 11)

Igra mora biti prava, poštena, dosledna, vsa stvarnost mora biti vključena vanjo. To je osnova, pravilo: nič ni svetega, nič izvzetega; mobilnost je v okviru sveta absolutna, le tako zmore doseči rob nepremičnosti. Preteklost, bodočnost, sedanjost so samo pojavi tega sveta podvrženi temu pravilu, so stvari, ki se konstituirajo v komunikaciji s subjektom. Tip mobilnosti ni važen, mobilnost je v osnovi ista. V skrajni konsekvenci ni nobene mobilnosti, ni gibanja:

S tankimi noži preteklosti
te bom razrezal na sedem koščkov.
Vsak košček bom dal v drug predal.
Vsak predal bom pobarval z drugo barvo.
(str. 12)

Mobilnost, bivanje, gibanje samo je jalovo: Ostani in rodiš boš gobice.

POKER je igra. Poteka neodvisno od tebe, je hazard, zvezana s teboj preko komunikacije. Šele ko igraš je poker, šele ko jo igraš, si igralec. Uspešnost igre je odvisna od sreče, od nečesa neznanega, od slučajja, od nečesa zunaj naše objektivne percepcije, od vseobsežnega, od Niča. Ime tega ciklusa in ime zbirke nakazuje in vsebuje osnovne dimenzije Salamunove poezije. Sreča je možna šele, ko se poker konstituirajo, ko so prisotni igralci, karte, pravila v aktivnem medsebojnem razmerju. Osnova igre je celokupnost teh odnosov: stvari, pravila (možna mobilnost), potencialna sreča, možna uspešnost.

So določene napake
na tvojem vratu pa več kmalu
ne bom imel kaj gristi
vsi valovi z juga
ti ne bodo pomagali
vsi valovi
čeprav si molil
(Poker I. str. 17)

Napake so določene, so stvar izvzeta iz stvarnosti, iz ostalih stvari pa tudi iz napak nasploh, so beseda z določenim številom glasov. Stvari so v medsebojnem razmerju, ki določajo njihovo njihovo obilnost, pa tudi aktivnost samo. Mobilnost in gibanje sta nepomembna, izpolnjujoča za vnaprejšnje tozadavne možnosti, ki jih zase, se pravi za zavest (um) le odkrivata in izrabljata.

Zakaj na tem božjem soncu
se vse sprazi.

Vsa igra je važna le zaradi tega spoznanja.

Moi, je m'en fous des poètes, Christine:
Zdaj jem solato.
Če kdo pride,
naj nikar ne vstopa dokler spim.
(Poker, II. str. 18)

Poljubnost stvari omogoča suverenost, francoščino in poživljanje na pesnike, na obiskovalce, saj so stvari poljubne v svoji resničnosti, omogočamo jih mi, ko usmerimo svojo pozornost nanje. Od nas so odvisne. Če nočemo, če nas ni, če jih prezremo, jih ni.

(nadaljevanje prihodnjč)

ČLOVEK KOT BOG

TINE HRIBAR

Jaz sem rekel: bogovi ste (Jan 10,34-35)

Človek je koren in najvišja bitnost samega sebe
(Marx, Frühe Schriften, Cotta, str. 487)

Nekaj tesnobnega zveni iz Cankarjevih besed: »Ti resni in samozavestni ljudje so deli na rešeto svoje stroge modrosti vso znanost in umetnost človeško. Oni, ki stoje na visokem in vzvišenem stališču absolutne resnice, resnice, zadnje instance, gledajo z nebeškim mirom na to blodnjo, ki se imenuje zgodovina človeštva, ONI VEDO, KJE JE IZVOR IN KJE JE ZADNJI CILJ tega divjega toka, ki se vali globoko dol pod njimi iz stoletja v stoletja, hrepeneč, sto-ka-joč ...

Vse vedo ti srečni ljudje! —
To je, kar sem nameraval napisati: vse vedo ti srečni ljudje! Prepirati se nisem mislil z nikomur, bilo bi nesmiselno in brezuspešno. Kajti še enkrat: ti ljudje vedo vse in, kar je glavno: vedo, da vse vedo. V tem je nevarnost.« (Almanahovci)

V čem? Kaj je izvor in kaj je zadnji cilj, da je nevarnost v tem, če ljudje vedo zanju in to svoje vedenje reflektirajo? Nevarnost je v tem, da ti ljudje posedujejo absolutno resnico. Vedo za izvor, to je: za prvo biva-joče vsega, kar je. Vedo za zadnji cilj, to je: za poslednje biva-joče vsega, kar je. Vedo torej za prvo in poslednje biva-joče vsega, kar je: za tisto, po čemer biva-joče je to, kar je: za biva-jočnost biva-jočega, za biva-joče kot biva-joče. Vedo za tisto, kar se imenuje bog: za koren in najvišjo bitnost samega sebe. Toda zakaj naj bi iz odnosa med ljudmi in absolutno resnico izvirala nevarnost? Polzi nevarnost morda samo iz ljudi, ki vedo za absolutno resnico:

»Taki samozavestni, vsevedni ljudje so brutalni, brezobzirni, so aktivni: dokazuje vsakdanje življenje. Mi, prijatelji, smo neodločni, omahljivi, ker ne poznamo zadnje, absolutne resnice in ker vemo, da je ne poznamo; zdi se nam nečastno, da bi se redili ob veliki laži — v nadomestek za zaželeno, nedoseženo — ali dosegljivo? — zadnjo resnico. Neumno se nam zdi in škodljivo, da bi se redili s kamnom, ker nimamo kruha... Nesrečni skeptiki smo in zategadelj pasivni.

Kako lahko je tedaj onim vsevednim ljudem — tem lažje, ker nam je prepovedano, da bi laž nazivali laž, kakor se spodobi med poštenimi ljudmi. Ti vsevedni ljudje so namreč tako samozavestni in tako brutalni, da so si priborili nedotakljiv privilegij za svojo — vsevednost. Kako lahko jim je!« (Cankar prav tam)

Kako težko pa je tistemu, ki noče nadomestka za »zaželeno, nedoseženo — ali dosegljivo? — zadnjo resnico«. Tesnoba korenini prav v tem: »ali dosegljivo? — zadnjo resnico.« Tesnoba in nevarnost se nahajata v iskanju tistega, kar ne bi bila niti zadnja, absolutna resnica niti nadomestek zanj; tesnoba in nevarnost zato, ker vse dotlej, dokler ne bo najdeno tisto iskano, obstaja dvom, če ni to iskano prav ta zadnja, absolutna resnica. Kaj je pravzaprav absolutna resnica v svoji razločenosti? Veliki filozof absolutne resnice je Hegel. Potemtakem je razgovor s Heglom potreben takoj.

HEGLOV ODNOS DO ABSOLUTNE RESNICE

Sredi drugega dela Znanosti logike je stavek, s katerim Hegel najjasneje opredeli, kaj je zanj filozofija: »Filozofija naj ne bo pripovedovanje tega, kar se dogaja, ampak spoznanje tega, kar je v tem resnično in iz resničnega naj nadalje zapopade to, kar se v pripovedovanju pojavlja kot zgolj dogajanje.« (WdL II-226)

Filozofija je »dejansko spoznanje tega, kar je v resnici.« Naloga filozofije je, zapopasti to, kar je. Seveda predmet filozofije ni kakršnokoli je, ampak dejansko je. V resnici je to, kar je celotno. Resnično je celotno. Celotno je absolutno. Absolutno je absolutni duh. Kar je, je duh, um, ideja. Bistvo duha pa je samozavedanje. Samozavest je potemtakem osnova, v kateri je zasnovana tudi filozofija.

Samozavest kot osnovo vpelje v filozofijo Descartes. Nanjo je zadel ob iskanju tega, kar naj bi bilo brez-pogojno nedvomično in na kar bi se lahko z gotovostjo oprl ob iskanju zaresno biva-jočega. »Prišlo mi je do zavesti,« pravi, »da jaz sam, ki zametujem vse kot lažno, očitno ne morem dvomiti o sebi, da sem nekaj vsaj tisti čas, ko to delam. In ker sem videl, da je resničnost stavka Mislim, torej sem tako gotova in razvidna, da je niti najbolj nore domneve skeptikov ne morejo omajati, sem jo brez pomislekov sprejel za prvo osnovo filozofije, ki sem jo iskal.« (Descartes, Razprava o metodi, Ljubljana 1957, str. 60)

Samozavest je tako postala hipoteza, ki povsod, pred vsakim nekim biva-jočim že leži, preden to postane predmet. Novi vek se torej začne v filozofiji z naslo-

nitvijo na samozavest in ne na človeka kot totaliteto. Subjektčnost subjekta karakterizira samogotovost in gotovost vobče. Resnica je gotovost. Da mislim in da zato sem, je absolutno gotovo in razvidno. Zato je to absolutna resnica.

Človek je postal misleči subjekt, ki si vse ostalo, vsako biva-joče predstavlja in predstavlja kot predmet. Mišljenje kot zavest je popredmetovanje. Priroda postaja predmet in s tem vnanji svet nasproti notranjemu svetu subjekta. Človek vstaja tako, da si podreja prirodu. Priroda se spreminja v predmet znanosti in tehnike. Praktični odnos do nje se reflektira tudi v teoretsko-filozofskem odnosu, le da sprejeto. Kakor hitro je kapital začel postajati temelj produkcije, je s samoprodukcijem začel sproizvajati tudi »sistem obče eksploatacije prirodnih in človeških lastnosti, pri čemer se kot njegov nosilec pojavlja znanost prav tako dobro, kot vse fizične in duhovne lastnosti, medtem ko se nič ne pojavlja kot po — se bi — višje za-sebe samega upravičeno izven tega kroga družbene produkcije in menjave... Priroda se le postane čisti predmet za človeka, čista reč koristnosti preneha biti priznana kot moč zase; in teoretično spoznanje njenih samostojnih zakonov se pojavlja samo le kot zvijača, da bi si jo podvržlo človeškim potrebam, bodisi kot predmet potrošnje bodisi kot sredstvo produkcije.« (Marx Grundrisse, str. 313) Do prirode človek ni več v odnosu kot do »anorganskega bivanja njega samega.« (prav tam, str. 389)

Priroda je neka zunanja stvar, ki se pojavlja kot predmet in sredstvo. Človek uporablja zvijačo, da bi lahko manipuliral z njo. V tem odnosu sam človek oziroma njegova zavest, njegovo teoretično spoznanje, postane sredstvo za podrejanje prirode. Človek se pojavlja v svoji razcepjenosti kot to, kar je v osnovi svoje lastne dejavnosti kot sredstva. Posredno se tako sam spreminja v sredstvo, ker pozablja, da hkrati s spreminjanjem prirode v predmet in sredstvo sam postaja predmet in sredstvo, namreč sebe kot svojih odtujenih odnosov, skratka, da z zvijačami ne goljufa samo tako — imenovane vnanje prirode, ampak tudi svojo lastno prirodu, samega sebe.

Filozofsko z Descartesom tako, da kljub vzpostavitvi sebe kot samozavesti za subjekt sebe in biva-jočega sploh (in v tem je nevarnost), postavlja po drugi strani kot garanta za absolutno gotovost in resničnost svoje izpostavljenosti boga. Odcep sebe od prirode in popredmetovanje prirode se kaže v popredmetovanju sebe po bogu. Razcep med prirodo in človekom se izraža v razcepu med samozavestjo in absolutom.

Samozavest ni subjekt samo vsega popredmetene-ga sveta, ampak tudi zavesti. Samozavest je bistvo zavesti. Zavest je predmet samozavesti ali, če se vzame zavest kot sestavina samozavesti, torej tudi kot subjekt, subjekt subjekta. Zato ni ničesar, kar ne bi bilo ali predmet subjekta ali subjekt subjekta. Vsako biva-joče je eno ali drugo. Toda samozavest je, kot subjekt biva-jočega, v celotnem predmet najvišjega biva-jočega, boga. To je protislovje, ki se porodi v začetku novoveške filozofije; protislovje, ker je tudi to najvišje biva-joče nekaj mišljenega in zato po drugi strani predmet samozavesti.

Protislovje je v tem, da se hoče Descartes poprej razumeti na spoznanje, s katerim spoznava absolut preden je našel absolutno osnovo v neomajni gotovosti svojega mišljenega. Spoznavanje je zanj sredstvo, s katerim si je mogoče pripomoči absolutno. Toda katero je tisto spoznavanje? Descartes je med različnimi načini predstavljanja izbral tisto, ki je edino pripravno za absolutno spoznanje.

Kant je poskrbel za to, da je že izbrano spoznavanje absolutnega izmeril v njegovi prirodi in v njegovih mejah. Slej ko prej pa je moralo priti do ugotovitve jedra protislovja, da je namreč spoznavanje kot sredstvo nujno nekaj relativnega v odnosu do absolutnega in absolutnemu zato neprimerno; da je spoznavanje kot sredstvo tisto, ki poteka za sebe med absolutnim in spoznavajočim, da ločuje absolut od nas, da kot tako postavlja nas na eno stran, absolut pa na drugo. Toda kaj je absolutno, ki stoji na eni strani? Ono sploh ni absolutno. Do tega odkritja je prišel Hegel.

Rezultat je gotov: absolutno ni nekaj, česar bi se bilo treba pripomoči, ampak tisto nas že obžemajoče in prežemajoče, ki je po in za sebe že pri nas in hoče, da je pri nas. Spoznavanje zato ni žarek proti absolutnemu, ampak je žarek absolutna samega — njegovo pojavljanje.

Novoveška filozofija je začela z iskanjem absolutne osnove v neomajni gotovosti svojega mišljenega. Nadaljevala je s preiskovanjem in merjenjem absolutne osnove, brezpogojne samogotovosti vedenja, dokler s Heglom te svoje absolutne osnove ni spremenila v absolutno samo. Za Hegla je absolutno duh, ki prisostuje pri sebi samem v gotovosti brezpogojnega samovedenja. Hegel je s tem, da je absolutno spoznavanje absolutnega v njegovi absolutnosti zapopadel kot dejansko spoznanje biva-jočega kot biva-jočega, razrešil notranje protislovje meščanske filozofije. Ker je zanj protislovje isto kot gibanje, je bil prepričan, da je s tem dovršil tudi filozofijo. V svojem gibanju k razrešitvi protislovja naj bi bila namreč le ljubezen do vedenja, zdaj pa je postala vedenje samo. V Fenomenologiji duha je pokazano takole izrazil:

»Sodelovati na tem, da bi se filozofija približala formi znanosti, — cilju, da bi mogla odvreči svoje ime ljubezen do vedenja in da bi bila dejansko vedenje, — je to, kar sem si zastavil.« (FG, Hoffmeister, str. 12)

To ne pomeni, da ljubezen do vedenja oziroma pot do znanosti, ni že znanost sama. Vse dogajanje je namreč delo absolutna, zato je »sama ta pot do znanosti že znanost in s tem po svoji vsebini znanost izkustva zavesti.« (prav tam, str. 14)

Novoveška filozofija se je v svojem bistvu dovršila s tem, da se je v Heglovi filozofiji kot absolutni znanosti dokopala do popolne samogotovosti predstavljanja tako glede sebe kot svojega predstavljenega. Filozofija je zdaj brezpogojno vedenje znotraj vedenja samogotovosti. Filozofija je po svojem bistvu brezpogojno vedenje sebe kot vedenja. Filozofija je prav po tem to, kar je veda (znanost).

To ne pomeni, da se je filozofija spremenila v znanost, kakršne so eksaktne znanosti. Ne pomeni, da si je za vzor vzela priučeno znanost in da je ta vzor popolnoma realizirala v idealu. Ona nikakor ni znanost zato, ker bi stremela za tem, da bi postala enaka znanstvenemu raziskovanju, kajti eksaktne znanosti so za Hegla po bistvu in po rangi pod njo, saj je prav filozofija njihova osnova.

Dušan Tršar, Žena (pat. mavec, 1966)

«Filozofija je znanost. V tem stavku je nikakor pomeni, da nosi filozofija opredelitev znanstveno-pri sebi kot predikat, ampak pomeni: filozofija je absolutno spoznavanje in je to samo tako, da spaj absolutnost absolutnega in da ga na svoj način čuje... Če stopa ime 'znanost' znotraj absolutne afizike namesto imena filozofije, potem črpa svoj en iz bistva sebe brezpogojno vedeče samogotovo-subjekta.» (Heidegger, Holzwege, Hegels Begriff Erfahrung, str. 122 in 121)

Kaj je subjekt in kaj je absolutnost absolutnega? Subjekt biva v predstavljajočem odnosu do objekta. Kot predstavljajoči odnos je v osnovi že predstavljaajoči odnos do sebe. Predstavljajoči odnos do sebe je samozavest subjekta, ki ima svoj temelj v samostnosti, brezpogojnem sebe-vedenju. Samogotovost to subjektiviteta subjekta. Bistvo subjekta je to sebe-vedenje, tako da se mora subjekt, če hoče biti subjekt, ukvarjati samo z vedenjem. Skratka: subjekteta subjekta je kot absolutna samogotovost znanosti.

Subjektiviteta subjekta je kot brezpogojno sebe-vedenje absolutnost absolutnega. Absolutno je bivajoče bivajoče. Absolutnost absolutnega je bivajočnost bivajočega, tisto, po čemer je bivajoče to, kar je. Bivajoče kot bivajoče je torej samo, kolikor je absolutnost absolutnega, kolikor je brezpogojno samo-vedenje vednja. Predstavljanje, ki predstavlja to bivajoče kot bivajoče, ta absolut, filozofija, je zato znanost sama. Je absolutno spoznavanje. Je znanost, ker hoče vedeti absolutnega, to je absolutno v njegovi absolutnosti. Torej hoteča, hoče ona proučevati bivajoče kot bivajoče. Tako hoteča, hoče filozofija svoje bistvo.» (Heidegger, prav tam, str. 123)

Ali: »Edino duhovno je dejansko; ono je bistvo po-sebi-bivajoče, — odnose se in opredeljeno, gubit in zasebit — in to, v tej opredeljenosti ali biti-izven-sebe v sebi ostajajoče, — ali, ono je po sebi. — Toda ta po — in — za — sebe bit je šele nas (ki filozofiramo, spoznavamo absolut) ali sebi, ona je duhovna substanca. Ona mora biti to za sebe samo, mora biti vedenje duhovnega in vedeti o sebi kot duhu, to je, mora si biti kot predmet, prav tako neposredno kot preraščeni, v sebi kotirani predmet. ... Duh, ki se tako razvija kot je znanost.« (Hegel, FG, Hoffmeister, str. 24—25)

Če zadnji stavek obrnemo, dobimo: Znanost je to, ki se ve kot duh. Ta znanost je filozofija. Filozofija

Dušan Tršar, Dvojnost (pat. mavec, 1966)

fija je duh, ki se ve kot to, kar je. Filozofija ve resnico in ta resnica je gotovost, brezpogojno sebe-vedenje. Resnično je vedeno v brezpogojnem sebe-vedenju. Resnica je predstavljanje samo in ne več kot poprej, pred Descartesom, soglašanje predstave z bivajočim — karakter predstavljanja. Resnica kot brezpogojna samogotovost je tako absolutizacija nje same. Edino absolutno je resnično v smislu brezpogojne samogotovosti. Prikazana absolutnost samopredstavljanja je edino resnično. Resnično je duhovno. Edino duhovno pa je dejansko. Krog se zaključuje. Resnično je celotno.

Resnično je celotno. Po-in-za-sebe-bit je za nas in po sebi. Absolutno je po-in-za-sebe že pri nas in hoče biti pri nas. Absolutno je torej prisotno in hoče da je prisotno. Absolutno je pojavljajoče in znanost kot duh prav tako. Znanost je pojav, absolutno pri nas. Tako ob sebi sebe prinašajoč postaja za sebe. To je postajanje znanosti v sebi sami. »To postajanje znanosti vobče ali vedenja je to, kar predstavlja Fenomenologija duha. Vedenje, kakor je ono najpoprej ali neposredni duh je brezduhovno, čutna zavest.« (prav tam, str. 26) Drugo ime za čutno zavest je prirodna zavest. Čutna zavest ni izven absoluta ali poleg absolutnega spoznanja, kajti brž ko imenuje resnično, že predstavlja absolutno. Zato je začetek postajanja znanosti. Pot do znanosti pa je znanost sama.

Fenomenologija, predstavljanje pojavljajočega vedenja, se drži fenomenov. Napreduje po poti izkustva. Čutno ali prirodno predstavljanje vodi korak za korakom v področje absolutne znanosti. Na tej poti se mora sama izkazati, kaj da je in priti skozi predstavljanje popolnoma do pojava. Kolikor je torej tu govora o poti, je to pot absoluta samega, pot zavesti od sebe kot prirodne zavesti do sebe kot absolutne zavesti ali realne zavesti. Napredek je zato hoja, ki je opredeljena iz cilja, to je iz volje absoluta, zaradi česar je njegova odtujitev njegovo povnotranjenje, sebi pojavljanje njegove absolutnosti. Fenomenologija te poti je zato teleologija.

Pot je njegovo izkustvo. Bistvo izkustva je bistvo fenomenologije. Bistvo izkustva je sebe pojavljanje absolutnega subjekta, ki je imenovan duh. Fenomenologija je ime za tu-bit duha. Duh je predvsem subjekt fenomenologije, šele potem njen predmet, kolikor je kot prisotnost predmet samemu sebi. Bistvo znanosti je zato v tem, da je prisotnost duha, ne da je njegovo predstavljanje. Filozofija je prisotnost, tu-bit duha. Je fenomenologija duha in šele potem in kolikor je to, je tudi duh, duh fenomenologije.

Pojavljanje duha je torej gibanje zavesti med prirodno zavestjo in realno zavestjo. Zavest je nekaj v sebi razlikovanega. Kot prirodna zavest postavlja predstavljen, svoj predmet, proč od sebe, vendar kot realna zavest odstavljeno spet dostavlja k sebi. Zavest je razlikovanje v sebi, ki ni. Objekt je za subjektu samem. V zavest spada tako vedenje kot v njem vedeno. Vedeno je bit-po-sebi, vedenje je bit-za-nas, za zavest. Zavest je tako isto kot vedenje. Vedeti je: zavediti se. Bistvo zavedanja, ki je samozavest, je prav tako bistvo vedenja.

Vedeno postaja, če ga postavljamo predse v njegovi biti-po-sebi v bit-za-nas. Vedeno kot resnično postaja resnica resničnega kot vedenje. Predmet postaja pojem, odkriva se njegova predmetnost, ker samo vedeno postaja predmet, tokrat namreč realne zavesti. Zavest postaja pojem same sebe in s tem samozavest. Toliko sta predmet in pojem, predmet in predmetnost predmeta isto. Isto, zavest sama, je namreč hkrati eno in drugo. Prvo je kot prirodna zavest, drugo je kot realna zavest. Pot od prirodne zavesti, od zapopadanja bivajočega kot predmeta do zapopadanja predmetnosti predmeta, bivajočnosti bivajočega, do realne zavesti, je izkustvo zavesti, ker se na tej poti zavest enači in se tako preizkuša kot to, kar je: kot neposredovana in posredovana, kot razlikovana in nerazlikovana. Preizkušanje je zavestnost vedenja.

Bivajoče je za zavest najprej vnanji predmet. Vendar zavest skozi predstavljanje predmeta izve, da je predmet nekaj, kar je postavljeno pred njo po njej sami. Popolnoma izvedeti se pravi zbrati predmet nazaj vase, si ga povrniti. To preizkušanje je zato negacija negacije, ki se skozi različne like zavesti formira v dialektiko. Izkustvo je dialektika. Izkustvo je bit zavesti kot osveščene biti. Bit osveščene biti je gibanje in sicer dialektično gibanje, ki se napotuje k svojemu cilju, absolutnemu duhu, absolutnosti absolutnega, subjektiviteta subjekta. Potemtakem dialektika ni zgolj nek Heglov pristop h gibanju zavesti, zgolj njegova metoda, ampak dialektika izstopa iz gibanja zavesti kot subjekta, oziroma subjekta kot res cogitansa ter pri Heglu vstopa v razvito obliko.

Dialektika je bistvo subjekt-objekt relacije. Objekt je tisto različno od subjekta, vendar se v subjekt-objekt relaciji ta različnost nivelira v obče razlikovanje, ki razliki ne dopusti, da bi prišla do izraza dejansko, ampak jo zmeraj podredi enotnosti subjektivitete zavesti kot subjekta.

Ker se bivajoče pojavlja kot predmet in je vsako bivajoče kot tako predmet, se bivajočnost bivajočega pojavlja kot predmetnost predmeta, kar pomeni: bivajoče, predmet se zbira v svojem bistvu — bivajočnosti, predmetnosti. Ta pot, ki poteka od prirodne zavesti, ontične zavesti k realni, ontološki zavesti, zato ni samo dialektika, ampak tudi ontologija.

Bistvo predmeta je zavest, zato je predmetnost predmeta po bistvu ne-predmetna. Po bistvu je subjektivnost subjekta, skozi katero se tako izraža bit bivajočega. Bit bivajočega se predstavlja kot predmetnost predmeta in je zato ne-predmetno. Predstavljanje objekta je namreč samo predstavljanje subjekta. Ta uočitev je »preobrnitev zavesti same, s čemer se vrsta izkustev zavesti povzdigne v znanstveno hojo in ki ni za zavest, ki jo proučujemo.« (Hegel, FG, Hoff., str. 74) Namreč za prirodno zavest, ki si predstavlja samo predmet, ne zapopada pa predmetnost predmeta oziroma subjektivnost subjekta. Preobrnitev je za nas, ki spoznavamo absolutno in zavest v njeni zavestnosti ter smo zato nekako stalno v prisotnosti prisotnega, vedenosti vedenja, znanstvenosti znanja. Zato smo znanstveniki. Ne proučujemo več predmetov kot predmetov, ampak predmetnost, predmetov, gibanje pojmov, čistih misli, čistih bistvenosti: »To gibanje čistih bistvenosti tvori narodo znanstvenosti vobče.« (prav tam, str. 31) Čiste bistvenosti tvorijo bivajočnost bivajočega.

Znanost, ki proučuje bivajoče v njegovi bivajočnosti ali bivajoče kot bivajoče imenuje Aristotel prvo filozofijo. Za Hegla je tako Fenomenologija duha prva filozofija. Vendar samo prvi del, kajti kot znanost izkustva zavesti je šele pot do te znanosti in kot pot že tudi ta znanost sama, toda ne v celotnem. Prva filozofija namreč ne proučuje samo bivajoče kot bivajoče, ampak hkrati proučuje tudi bivajoče, ki čisto odgovarja bivajočnosti, najvišje bivajoče, božanstvo, ki se dvoznačno imenuje tudi bit. Zato je prva filozofija kot ontologija hkrati teologija zaresno bivajočega. Znanost bivajočega kot takega je torej po bistvu ontoteološka ali metafizična. Filozofija kot ta znanost je metafizika. Pri Heglu je drugi del znanosti in prava znanost: znanost logike. Fenomenologija duha je kot prva filozofija prva znanost. Logika je prva znanost znotraj prve filozofije. Fenomenologija je ime za sebe-pojavljanje absolutnega subjekta, za tu-bit duha. Je dvogovor duha s svojim pojavnim, s svojo drugobitjo. Logika je resnica tega subjekta samega. V Logiki pride absolutno v »celo carstvo svoje resnice«. Je samogovor duha. Logična znanost »tvori pravo metafiziko ali čisto spekulativno filozofijo«. (WdL I-14)

Zato je duh subjekt, ne predmet Fenomenologije duha kot znanosti na poti, medtem ko je Logika duh sam kot absolutna ideja. V znanosti logike se pot steka v svoj cilj in zato tu čisto pojavljanje absolutna sovpaže z njegovim bistvom. Znanost izkustva zavesti ni znanost toliko kolikor je predstavljanje duha, ampak kolikor je njegovo prisostvovanje, prisostvovanje absolutu hkrati pri nas in pri sebi samem. Znanost logike je prisostvovanje absolutu samega v njegovi absolutnosti. Subjekt obeh znanosti je zavest in toliko sta obe pravzaprav ena znanost. Sta zavest kot znanost. Zato znanost sotvori absolutnost absolutu.

S preobratom znanosti izkustva zavesti v znanost logike se absolut vrne vase in umre. Bog je mrtev. Gibanje zavesti kot pojma je zaobseglo »popolno svetovnost zavesti v njeni nujnosti.« (FG, str. 31) Svetovnost sveta je domišljena, kolikor je svet mišljen kot bivajoče v celotnem, ki ima svojo osnovo v subjektiviteta absolutu. Teleologija duha z ozirom na njegovo predstavljanje je končana. Začne se teologija duha, absolutnosti absolutu pred ustvarjenjem. Prva kot druga teologija je ontologija, je svetna, kolikor misli svetovnost sveta.

Zakaj je znanost teologija? Zakaj znanost predpostavlja boga?

(Nadaljevanje)

ANALIZA MLADINSKEGA PRESTOPNIŠTVA

1. TEORETIČNI UVOD

Z nastankom razredne družbe, z njeno cepitvijo na skupine ljudi, ki so si različni po svojem družbenem položaju in po svojih interesih, nastane potreba po podrejanju posameznika splošnim pogojem proizvodnje in menjave (Engels). Del družbe postane nosilec zgodovinskih nujnosti, njihovi subjektivni interesi se skladajo z objektivnimi dosežki te družbe. Da pa bi lahko varovali svoje pravice, interese v družbenem produktu celotne družbe ne zadostuje več običaj, ampak se namesto njega pojavijo pismena pravila — zakoni. Kršitev pravil za družbeno sožitje ni več samo eksces posameznika, temveč postane množičen pojav zato, ker je ves razred zatiranih v neugodnem materialnem in splošnem družbenem položaju in ga le-to sili h kršitvam družbenih pravil. V takem položaju je napad na temeljne ekonomske in družbene odnose družbi še bolj nevaren, ker je množičen.

Družba na današnji stopnji svoje razvitosti nikakor še ni sposobna zagotoviti vsakemu svojemu članu vseh njegovih materialnih in duhovnih potreb. Take družbene razmere nujno porajajo nezadovoljne, neuspele osebnosti in zato lahko upravičeno trdimo, da je stopnja družbene razvitosti temeljni pogoj za to, da v družbi obstoja kriminaliteta, še več, da je kriminaliteta neizbežen stranski produkt družbenega gibanja.

Vedenje posameznika, ki ga imenujemo delikventno, je v bistvu posameznikova individualna reakcija na dražljaje okolja. Njegov način reagiranja je odvisen od njegove osebnosti, ki se je razvijala in oblikovala v igri vplivov okolja nanjo in te osebnosti na okolje. V vrsto reakcij, ki so negativno družbeno ocenjene, sodijo tudi alkoholizem, prostitucija, narkomanija, potepuštvost, delomrznost itd. Pri teh pojavih je pogosto še očitnejše kot pri kriminaliteti, da gre za nenormalno reagiranje posameznika; za beg posameznika iz resničnih življenjskih razmer, v katere je postavljen in ki jih mora skladno s svojim premagati.

1. a) Prestopnik — otrok in mladoletnik

Pod prestopnikom razumemo osebnost, ki je naredila določen prestop — kazensko dejanje, ki ni v skladu z določenimi družbenimi normami. Pri določanju mladoletnega prestopnika moramo izhajati od starostne dobe. Na osnovi določene starosti razlikujemo: otroka — prestopnika do 14. leta, mlajšega mladoletnika od 14.—16. in starejšega mladoletnika od 16. do 18. leta starosti. Naš kazenski zakonik predpisuje sledeče: »Mladoletni storilci kaznivih dejanj so nezrele, neuravnotežene osebnosti, ki so še v razvoju. Njihov razvoj še ni zaključen in zaradi tega prestopnikov-mladoletnikov ne moremo ocenjevati tako, kot sicer ocenjujemo prestopke odraslih polnoletnih ljudi, za katere menimo, da so v celoti odgovorni za svoja dejanja. Zaradi tega pri mladoletnikih v načelu ne gre za kaznovanje, ampak imajo vsi ukrepi samo vzgojni pomen«.

1. b) Oblike delikventnega obnašanja mladine v raznih državah

Oblike delikventnega obnašanja mladine so odvisne od vrste negativnih družbenih faktorjev — kriminalnih faktorjev. Najčesteje srečamo pri mladoletnikih kazniva dejanja — tatvine in sicer navadne, žepne in vplodne tatvine. To je lažja oblika kaznivih dejanj mladoletnih prestopnikov in je značilna za države v razvoju. V industrijsko visoko razvitih državah — Angliji, ZDA, Franciji, ZR Nemčiji in Japonski pa so v porastu težka kazniva dejanja, ki jih zakrivijo mladoletniki; prav ta kazniva dejanja pa predstavljajo manifestacijo novih oblik kriminalnega obnašanja v mladoletnem prestopništvu.

1. c) Vpliv industrializacije in urbanizacije na mladinsko prestopništvo

Predpostavlja se, da je porast kriminala in prestopništva v slabo razvitih državah, ki prehajajo skozi hitro ekonomsko evolucijo, pogojen z industrializacijo in z demografsko koncentracijo prebivalstva v mestih. Toda industrializacija in urbanizacija ne povzročata neposredno prestopništva. Industrializacija pogojuje porast mest, transformiranje podeželskih področij v mestna, pospešuje migracijo mladih ljudi iz vasi v mesta. Industrializacija in urbanizacija nista vzrok mladinskega prestopništva; transformirata le družbeno strukturo in na ta način posredno vplivata na rast negativnih družbenih faktorjev, ki pogojujejo kriminal.

1. d) Moralne vrednosti in mladinsko prestopništvo

Problem adaptacije mladih v mestnih sredinah je posebno pomemben zaradi sistema vrednot in pravil, ki pogojujejo njihovo obnašanje. Mladi so iz podeželske sredine prinesli tradicionalne norme in lastne kodekse vedenja. Postavlja se problem prevzemanja novih moralnih vrednot in pravil v novem okolju. Ali bodo mladi ljudje prevzeli negativne ali pozitivne moralne vrednote svojih sovrstnikov iz mestne sredine.

Druga stran problema pa nas postavlja pred vprašanje: »v kakšni meri je sistem vrednot in pravil mestne mladine v skladu z družbenimi normami.« Kot odgovor nam lahko služi podatek, da je neprimerno več mladoletnih delikventov regrutiranih iz mest kot pa iz podeželja in da predstavlja mesto s svojo družbeno ekonomsko strukturo prebivalstva središče kriminala v mnogih državah.

1. d) Film in mladinsko prestopništvo

Kriminalke, vesterni in razni drugi avanturistični filmi, kakor tudi »šund« literatura predstavljajo faktorje sekundarnega pomena pri delikventnem obnašanju mladih. Film različno učinkuje na prestopništvo mladih. Mladoletniki običajno kradejo in delajo druge težje prestopke, mladoletnice pa nagnjene k po-

SLAVICA LEGOVIČ

tepanju in prostituciji in na ta način imitirajo junake iz filma in se z njimi identificirajo. Ugotovljeno je, da je prestopniška mladina zelo senzibilna na scene iz kriminalnih in gangsterskih filmov. Toda vpliv ekrana na mladoletnike-delikvente ni izraz istih anomalij v individualni strukturi ali v strukturi njegove sredine. Zato je potrebno analizirati vpliv slabih in negativnih filmov na delikventno obnašanje mladih tako, da z analizo »zajamemo čim več elementov osebnostne strukture in okolja, za katere predvidevamo, da so v ozki povezavi s problemom delikvence.

1. e) Družina in prestopništvo

Družina predstavlja najožjo družbeno grupo, v kateri se razvija osebnost. Socializacija otrok in adolescentov se vrši preko adoptacije le-teh v družinah, iz katerih izhajajo in preko identifikacije otrok s starši. Družina jim nudi ne le ekonomsko sigurnost, ampak jih mora moralno, psihološko in vzgojno izgrajevati. To se pravi, da mora delovati kot celota ne samo z zavestnimi vzgojnimi postopki, ampak kot neka spontana šola, šola, ki predvsem uči otroka socialnih in čustvenih odnosov. Družina je primarni posrednik med širšo družbo in med posameznim otrokom. Družina razvija v malem vse tiste socialne spretnosti, navade in tudi socialne tehnike, ki jih bo otrok rabil v kasnejšem širšem družbenem območju.

Ker je družina kot ena redkih vzgojnih grup, ki ima z otrokom stalen, od začetka življenja trajajoč kontakt, lahko trdimo, da je jedro, problema otroške in mladinske delikvence prav v družini. Faktorji: porušena harmonija med člani družine, pomanjkanje emocionalnih vezi med starši in otroki, nemoč otrok, da se identificirajo s starši, nesposobnost staršev, da bi otroku privzgojili družbene, moralne in estetske norme itd., so odločilnega pomena pri formiranju otrokovih osebnostno negativnih potez.

2. METODA OBDELAVE PODATKOV

K obdelavi obstoječega materiala (spisov) na Občinskem centru za socialno delo, Tajništvu za notranje zadeve in na Občinskem sodišču v Celju smo pristopili povsem namerno iz dveh razlogov. V spisih so zajeti le individualni primeri delikventov, da pa bi lahko dobili zadovoljiv vpogled v trenutno problematiko delikventne mladine in da bi lahko pojav delikvence spremljali skozi daljše časovno razdobje nam je potrebna sinteza individualnih primerov. Po drugi strani pa sam problem mladinske delikvence zahteva preko rednega obveščanja Občinskega centra za socialno delo angažiranje širše družbene dejavnosti — vzgojno varstvenih ustanov in družbenopolitičnih organizacij pri saniranju tega pojava.

V analizo smo zajeli celotno populacijo delikventnih otrok in mladine na področju celjske občine od vključno leta 1963 do vključno 30/6/1965. leta. Z zbiranjem podatkov za analizo smo pričeli na Občinskem sodišču v Celju. Obdelali smo vse spise mladoletnih prestopnikov za navedeno razdobje; tako tistih, proti katerim sta javni tožilec ali kasneje sodišče ustavila postopek, kakor tudi teh, ki jim je bil izrečen vzgojni ukrep. Podatke smo iz spisov izpisovali po določeni shemi faktorjev, na katere je analiza morala odgovoriti. Na ta način je bil postavljen temelj analize, osnovni podatki so bili vpisani; na enak način pa smo morali zbrati podatke tudi za delikventne otroke. Za kontrolo mladoletnih prestopnikov pa so nam služili spisi Tajništva za notranje zadeve v Celju. Kot tretji atribut v zbiranju oziroma izpisovanju podatkov za analizo pa je bil Center za socialno delo v Celju. Zanimalo nas je:

— kako ta zavod registrira »signale« otroške in mladinske delikvence iz Tajništva za notranje zadeve, iz šol, od staršev in drugod;

— kako pristopi k obravnavanju in reševanju problema otroške in še posebej mladinske delikvence;

— interakcije s sodiščem, pošiljanje poročil in dajanje mnenj o smotnosti nadaljnjega postopka na sodišču zoper mladoletnika;

— izvajanju vzgojnih ukrepov ter spremljanju in kontroliranju družin oziroma mladoletnikov po izrečenem ukrepu.

ZAKLJUČKI IN PREDLOGI ZA PREPREČEVANJE MLADOLETNEGA PRESTOPNIŠTVA

Pregled obdelanega materiala nam daje možnost, da podatke rezimiramo takole:

1. Kot prvi preventivni ukrep, ki se v analizirani problematiki mladoletnega prestopništva postavlja, je problem varstva in vzgoje otrok v času zaposlitve staršev. Kljub precejšnji družbenopolitični angažiranosti na področju varstva in vzgoje otrok se ta problem ni premaknil z mrtve točke. Premajhno število vzgojnovarstvenih ustanov in naraščanje deviantnih pojavov že med ne šoloobveznimi otroki je problem, ki postaja z ekonomskega zaposlovanja ljudi v mestu vedno akutnejši. Absolutno premajhna kapaciteta in neustreznost vzgojnovarstvenih ustanov v naši občini daje možnost, da vspešno z njeno stagnacijo raste privatno varstvo otrok, ki ga družba niti ne evidentira, kaj šele, da bi ga vzgojno-zdravstveno vodila in usmerjala.

2. Naraščanje števila delikventnih otrok in mladine, ki so končali šolsko obveznost v 5. 6. 7. in 8. razredu osnovne šole, postavlja družbenopolitične činitele v občini pred naslednje vprašanje:

— kaj pomeni za našo družbo, ki s takšno vne-
mo in prizadevnostjo izgrajuje najbolj human druž-
beni sistem, iz leta v leto močnejša rast deviantnih po-
javov že med ne šoloobveznimi otroki?

— kje je naša družbenomoralna odgovornost pri
oblikovanju bodoče generacije?

— zakaj družba prepušča stihijsko vraščanje mla-
dih 15-letnih delavcev, ki nimajo niti popolne osem-
letke, v delovni proces? Res je, da je delo osnova in
»najkonkretnjša« merilo, po katerem lahko ocenju-
jemo razvoj socialističnega človeka, toda zavedati se
moramo nalog in dolžnosti, ki jih imajo delovne in
družbenopolitične organizacije pri formiranju mladih
— pozitivno usmerjenih delavcev v procesu proizvo-
dne. Delo kadrovske socialne službe in predvsem mla-
dinske organizacije v podjetjih bi moralo prav tu priti
do izraza.

— kako voditi mladino, ki je izven delovnega pro-
cesa in ki zato zlahka postane »plen ulice«?

— kako pospešiti delo družbenopolitičnih organi-
zacij družbenega, kulturnega in zabavnega življenja
mladih?

3. Iz podatkov o razmerah v družinah, iz katerih
so izšli obravnavani mladoletniki je razvidno, da je
sanacija družin prvi ukrep družbe pri preprečevanju
in odpravljanju mladoletnega prestopništva. Toda ta-
koj se postavi vprašanje: kako sanirati te družine, iz
katerih je regrutiranih toliko in toliko mladoletnih
prestopnikov?

Vzgoja staršev preko različnih predavanj, semi-
narjev v okviru delovnih organizacij, vzgojnih filmov,
čankov v časopisju in revijah in preko podobnih
vzgojno komunikacijskih kanalov naj bi postala ena
izmed osnovnih oblik »zdravljenja družin«. Tudi vzgoj
na svetovalnica bi lahko na tem področju in v sode-
lovanju z Občinskim centrom za socialno delo in s šo-
lami odigrala pomembno vlogo. Po drugi strani bi bilo
potrebno preko Krajevnih skupnosti organizirati stal-
en kontakt z družinami, ki kažejo na območju med-
sebojnih odnosov v okviru družine ali tudi izven nje
kakršne koli anomalije.

4. Šola bi morala vzporedno z družbenim razvojem
posvečati vedno več pozornosti tudi vzgojnemu
smotrom učnega procesa, ker ima poleg družine naj-
več stikov z otroki in mladoletniki. Učitelj lahko zelo
hitro ugotovi, v kakšnem družinskem okolju živi
otrok, saj je otrok »barometer« družinskega življenja.
Popoldansko varstvo šoloobveznih otrok bi morala
organizirati in voditi šola; na ta način bi bila otro-
kom in mladoletnikom zagotovljena vzgojna in učna
pomoč, katero jim mnoge družine ne morejo nuditi
zaradi zaposlenosti staršev ter njihovega nizkega ni-
voja izobrazbe. Res je, da šole za to potrebnih prostoro-
v nimajo, vendar bi se z nekoliko večjo angažira-
nostjo pri tem delu dalo organizirati popoldansko var-
stvo šoloobveznih otrok v vzgojnovarstvenih ustano-
vah, z izjemo doma Tončke Čečeve, ki je odprt
cel dan.

Šola bi morala »signalizirati« pristojne institucije
že ob prvih manifestacijah antidružbenega vedenja
otrok in mladoletnikov in hkrati sama primerno
vzgojno ukrepati; ne bi se smelo dogajati, da se alar-
mira celotno primarno in sekundarno otrokovo ozi-
roma mladoletnikovo okolje šele potem, ko je pro-
blem prešel že v akutno fazo, ker s tem lahko povzro-
čimo otroku več škode kot koristi, ker ga onemogo-
čimo tako med učenci kot v okolju, kjer živi.

5. V primeru, ko Občinski center za socialno delo
dobi prijavo od TNZ o otroku delikventu, bi moral re-
ferent za mladoletno prestopništvo »posneti« social-
no anamnezo otroka-prestopnika oziroma njegove dru-
žine vsaj v takšnem obsegu, kot to zahteva Občinsko
sodišče kadar obravnava mlajše in starejše mladolet-
ne delikvente. Po drugi strani bi moral navedeni refe-
rent v skladu s svojo strokovno usposobljenostjo pre-
soditi, v katerem primeru sme prepuščiti »kaznovanje«
otroka delikventa staršev, oziroma v katerem prime-
ru mora prevzeti družbeno moralno in vzgojno preob-
razbo otroka delikventa in njegove družine služba
Občinskega centra za socialno delo ter koliko časa bo
potrebna kontrola in pomoč tej družini in posredno
otroku, ki je storil delikt.

6. Kadar pa obravnava mlajše in starejše mlado-
letnike sodišče, naj bi upoštevala predvsem naslednje:

— da se mladoletnim delikventom na osnovi zbra-
nega materiala izreče res primeren ukrep glede na nji-
hovo iztirjenje;

— da se izrekajo samo tiste zakonske oblike vzgoj-
nih ukrepov, za katere smo sigurni, da se lahko dejan-
sko v celoti izvedejo;

— da se sprejme sklep, po katerem je Center za
socialno delo v Celju dolžan glede na mladoletnikovo
iztirjenje in glede na vzroke njegovega prestopa
spremljati in voditi mladoletnika oziroma njegovo
družino določen čas po izrečenem ukrepu in to v pri-
meru potrebe poročati sodišču, ki je vzgojni ukrep
izrekel; s tem bomo lahko v veliki meri zajezili nara-
ščajoči pojav povratništva;

— da vzporedno s tem, ko se mladoletnike deli-
kvente vzgaja in »družbeno oblikuje« v tujih družinah
in v zavodih, teče tudi »zdravljenje« okolja, v katerem
so zakrivil delikt; tu je predvsem mišljena sanacija
družin, iz katerih ti mladoletni prestopniki izhajajo.

Navedeni zaključki in predlogi so lahko v veliko
pomoč pri preprečevanju nadaljnje rasti tega »druž-
benega zla«, ki družbi iz leta v leto jemlje več gonilne
in osvežujoče sile — mladih ljudi. Zavedati se mo-
ramo, da bo uspešno odpravljanje mladoletnega pre-
stopništva bolje realizirano le v primeru, če se orga-
nizira in vskladi vsestransko in čvrsto sodelovanje
med različnimi družbenimi organizacijami in institu-
cijami, ki se poklicno ukvarjajo s problemi mladih.